

Passie van de Stemmen

29/04 — 07/05/2023

Passie van de Stemmen

*De Alamire Foundation staat
onder de Hoge Bescherming
van Hare Majesteit
Koningin Mathilde van België*

Woord vooraf	2
Klankinstallatie <i>Silentii</i>	4

29/04	The Binchois Consort	7
-------	----------------------	---

4/05	Cappella Mariana	19
------	------------------	----

5/05	La Fonte Musica	33
------	-----------------	----

6/05	Huelgas Ensemble	49
------	------------------	----

7/05	Cappella Pratensis	59
------	--------------------	----

Partners	71
----------	----

Praktische informatie	72
-----------------------	----

Woord vooraf

Beste luisteraar,

Van harte welkom op de twaalfde editie van *Passie van de Stemmen*, het Leuvense polyfoniefestival waarin we de schitterende meerstemmige muziek uit en opgetekend in de Lage Landen opnieuw laten weerklinken. Ook dit jaar verwelkomen we gerenommeerde artiesten van eigen bodem en internationale ensembles op het podium: met musici uit Italië, Tsjechië, Engeland, Nederland en Vlaanderen krijgt deze editie een extra Europees tintje. Dat we dit kunnen verwezenlijken in hartje Leuven, in de prachtige omgeving van de Abdij van Park en in harmonie met haar historische context, zet de missie van de Alamire Foundation kracht bij. Vanuit het Huis van de Polyfonie, de Library of Voices en het Alamire Study Centre combineert de Foundation innovatief wetenschappelijk onderzoek met verdiepend praktijkonderzoek in samenwerking met ensembles uit binnen- en buitenland.

The Binchois Consort bijt in de Sint-Pieterskerk de spits af met een programma rond vijftiende-eeuwse Engelse muziek voor de Heilige Catharina. Centraal staat de ingenieuze driestemmige *Missa Nobilis et pulchra* van Walter Frye, die meteen een onmiskenbare afdruk van de Engelse polyfonie achterlaat. Het werk van Frye is ook terug te vinden in het Leuven Chansonnier. Na de recent verschenen cd met als protagonist de vergeten Vlaamse polyfonist Johannes Tourout in de reeks *Alamire Foundation Editions*, dompelt het Praagse ensemble Cappella Mariana ons verder onder in het repertoire van deze componist uit het West-Vlaamse Torhout. Het ensemble is tijdens *Passie van de Stemmen* tevens in residentie bij de Alamire Foundation in het kader van een project rond de *Madrigali spirituali* van Philippus de Monte.

Met La Fonte Musica reizen we dan weer richting de *ars subtilior* in Italië, waar de Luikenaar Johannes Ciconia het merendeel van zijn leven resideerde. Vaste waarde Huelgas Ensemble blijft in eigen land met de *Missa Fors seullement* van Matthaëus Pipelare, die werd opgetekend in het prachtig geïllumineerde Mechels Koorboek - tot op de dag van vandaag bewaard in haar thuisstad - uit het atelier van Petrus Alamire. Ensemble in residentie Cappella Pratensis sluit deze festivaleditie af met muziek uit de Bossche Koorboeken, drie manuscripten die eveneens het licht zagen in het atelier van de muziekkalligraaf waaraan de Foundation haar naam ontleent. Met onder andere de vijfstemmige *Missa de Sancta Maria Magdalena* van Nicolas Champion gidst Cappella Pratensis ons door de rijke collectie koorboeken van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap in 's-Hertogenbosch, waar het feest voor de *apostola apostolorum* een van de belangrijkste momenten van het jaar was.

Het blijft een uitzonderlijk voorrecht om de valorisatie van de geraffineerde muziek uit de Lage Landen te kunnen delen met jullie, onze luisteraars. Telkens weer wordt er nieuw leven geblazen in eeuwenoude composities die hun relevantie vandaag blijven bewijzen, of onbekend repertoire dat voor het eerst in lange tijd weer zijn weg vindt naar het publiek. Dat we het klinkend resultaat festivaleditie na festivaleditie en in samenwerking met bekend en nieuw talent van het allerhoogste niveau kunnen brengen, is van onschatbare waarde.

Graag dank ik onze partners 30CC en de Abdij van Park voor de bijzonder goede samenwerking. De steun van KU Leuven, Stad Leuven en de Vlaamse Gemeenschap wordt eveneens uitermate gewaardeerd. En tot slot, dank aan alle medewerkers, inleiders, vrijwilligers, bestuurders, vrienden, aan de ensembles en de gedreven musici, en aan u, ons gewaardeerde publiek.

Geniet van al dat moois!

Bart Demuyt
Algemeen directeur Alamire Foundation
Curator *Passie van de Stemmen*

Klankinstallatie *Silentii*: klinkende muziek in de Abdij van Park

Passie van de Stemmen brengt het gregoriaans en de polyfonie uit de Lage Landen opnieuw live naar de Leuvense Abdij van Park, maar dit zijn niet de enige klankbronnen die we tijdens het festival op de site zullen horen weerklinken.

Muziek heeft altijd al een belangrijke rol gespeeld in de abdij. Al in de twaalfde eeuw zongen haar bewoners er gregoriaans. Deze vocale traditie is vaak het vertrekpunt voor polyfonie: aan het eenstemmige gregoriaans werden stemmen toegevoegd waardoor zich een vaak complex en rijk meerstemmig weefsel ontplooidde. Daarbij evolueerde het vloeiende gregoriaans naar een meer uitgesponnen melodische lijn bestaande uit lange noten, die in renaissancepolyfonie dikwijls als constante factor dienst deed binnen de meerstemmigheid, we spreken over de ‘cantus firmus’.

In een opname van Cappella Pratensis, ensemble in residentie bij de Alamire Foundation en tevens te gast tijdens het festival, wordt het responsorium *O sanctissime presul Donatiane* voor het feest van Sint-Donaas aan zo’n transformatie onderworpen; als het ware een cantus firmus zonder toegevoegde stemmen. Deze opname wordt gepresenteerd in de nieuwe geluidsinstallatie *Silentii*. Een multimediaal project van de Alamire Foundation in samenwerking met de Abdij van Park, PARCUM en Visit Leuven dat in de laboratoria van onze Library of Voices werd ontwikkeld door mediakunstenaar-stafmedewerker Rudi Knoops in het kader van het FWO strategisch onderzoeksproject *The Sound of Music*. De installatie *Silentii* kreeg een plaats op de site van

de Abdij van Park, achter het metalen hek tussen de watermolen en de ingang van de abdij, waar je tijdens het luisteren een prachtig uitzicht hebt over de vijvers. Ze bestaat uit vijf luidsprekers, opgesteld in boogvorm. Uit elke luidspreker klinkt één van de stemmen, waardoor je de ene mannenstem prominenter zal horen dan de andere, afhankelijk van waar je staat. Maar ook de kleurverschillen in elk van de stemmen zijn duidelijk hoorbaar. We kunnen spreken van een polyfone gelaagdheid binnen de eenstemmigheid.

De Alamire Foundation zal in de toekomst ook andere composities in de installatie integreren. Het gregoriaans en de polyfonie worden een permanente klankbron van de site, naast het luiden van de klokken en de natuurgeluiden, en maakt zo opnieuw deel uit van het dagelijkse ritme van de abdij.

Franco-Vlaamse polyfonie uit originele bronnen

Sinds enkele jaren slaan de Alamire Foundation en het Koninklijk Conservatorium Den Haag de handen in elkaar voor een reeks over Franco-Vlaamse polyfonie. Onder leiding van stafmedewerker Stratton Bull en docent Isaac Alonso de Molina laten we masterstudenten van het Koninklijk Conservatorium Den Haag in labo kennismaken met het zingen van polyfonie vanuit mensurale notatie. Sessies in Nederland worden gevolgd door een driedaagse van 28 tot en met 30 april in het Huis van de Polyfonie op de site van de Abdij van Park. De sessies lopen parallel met de concerten van *Passie van de Stemmen* en een exclusieve bezichtiging van de prachtige polyfone muziekmanuscripten die worden bewaard in KBR in Brussel.

29/04

The Binchois Consort

Sint-Pieterskerk, 20.30 u
Concert

Muziek voor de Heilige Catharina

Muziek voor de Heilige Catharina

De Heilige Catharina van Alexandrië – vandaag vooral bekend door het Catharinawiel in het vuurwerk – was een van de populairste en meest vereerde heiligen van de middeleeuwen. Ze genoot een reputatie als maagdelijke martelares met een dramatische, kleurrijke en ongewoon gedetailleerde *vita*, die volledig legendarisch zou zijn; haar aanwezigheid werd in de herziening van het Romeinse Brevier van 1960-61 grotendeels uit de katholieke liturgie weggewerkt.

Hoewel de vroegste historische getuigenissen over Catharina pas dateren van zo'n vier eeuwen na haar martelaarschap, was haar cultus in het westen vanaf het midden van de elfde eeuw wijdverspreid en van lange duur. De verhalen over haar daden, karakter, kwaliteiten, leven en martelaarschap bezorgden haar een blijvende reputatie in heel Europa en de katholieke Nieuwe Wereld.

Het lichaam van Catharina zou op wonderbaarlijke wijze en in ongeschonden toestand door engelen zijn overgebracht naar de berg naast de Sinäi. Na de ontdekking van haar lichaam in de negende eeuw, werd het overgebracht naar het klooster op de Sinäi zelf dat tot op de dag van vandaag haar naam draagt. Volgens de legende kwam de verering van de heilige naar het westen via een vrome monnik die een pelgrimstocht naar de Sinäi ondernam en met relikken terugkeerde. Aan hem worden devotionele en liturgische teksten ter ere van Catharina toegeschreven.

Het was vooral Catharina's koninklijke afkomst die de opkomst van haar cultus in Engeland verklaart en aan de basis lag van het ontstaan van veel van de composities in dit programma. De overbrenging van haar vingerbeentjes naar Rouen in de elfde eeuw lijkt haar eerste intrede in Europa. Hoewel er wel sporen zijn van een Engelse Catharinacultus vóór de Normandische Verovering, is de snelle verspreiding van haar cultus na 1066 duidelijk terug te voeren op het belang van deze relikken in Normandië.

Eens gevestigd als een koninklijke cultus werd de verering van Catharina een vaste waarde. Een prominente vroege beschermheer was Hendrik III, die één van zijn dochters naar haar vernoemde en talrijke devotionele werken liet maken, waaronder twee beschilderde panelen voor de Catharinakapel in het kasteel van Nottingham. Met de eerste Engelse koningin die de naam Catharina droeg, nam de heilige definitief een centrale positie in op het Engelse politieke toneel. Beelden uit de Catharinalegende waren symbolisch aanwezig bij de kroning van de Franse echtgenote van Hendrik V, Catharina van Valois, op 23 februari 1421. Wetenschappers veronderstellen dat een late versie van haar *vita*, een vroege Engelse bron voor de legende van haar mystieke huwelijk met Christus, werd geschreven ter gelegenheid van dit huwelijk. De legende vormde een duidelijke analogie met dit aardse huwelijk tussen Engeland en Frankrijk, een geplande oplossing voor de Honderdjarige Oorlog.

Haar koninklijke status en die van haar cultus droegen sterk bij tot haar populariteit bij de bevolking. Hoewel haar legende in vergelijking met die van andere maagdelijke martelaren pas laat in Engeland verscheen, verspreidde haar populariteit zich sterker dan die van alle anderen samen. Andere maagdelijke martelaressen worden weliswaar ook omschreven als 'bruid van Christus', maar de *vita* van Catharina is uniek dankzij de beschrijving van een daadwerkelijke huwelijksceremonie, ring inclusief. Deze episode is één van de vele toevoegingen aan de Catharinalegende tussen de dertiende en de vijftiende eeuw, waardoor het personage van Catharina flexibeler en ontvankelijker werd voor de veranderende tijdsgeest. De legenda's van andere martelaren bleven daarentegen in essentie stabiel.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat zij uitzonderlijk vaak werd afgebeeld. Bijna zestig albasten panelen en meer dan dertig beelden maken haar, naast de Maagd Maria, de vaakst afgebeelde heilige. Haar albasten beelden reisden ver weg van hun Engelse oorsprong. Op dezelfde manier werd, opnieuw met uitzondering van de Maagd Maria, meer muziek ter ere van Catharina gecomponeerd dan voor enig andere heilige en werd dit repertoire – ook in de Lage Landen – ruim verspreid.

Dit programma biedt een levendige momentopname van de Engelse muziek ter ere van Catharina van het begin tot het midden van de vijftiende eeuw – de eerste bloeiperiode van de Engelse polyfonie en van de albasten traditie. Centraal staat de driestemmige mis *Nobilis et pulchra* van Walter Frye, gebaseerd op het gelijknamige eerste responsorium uit de metten voor Catharina's feest op 25 november. De misdelen van Frye worden aangevuld en verrijkt met een verscheidenheid aan motetten en gezangen van Dunstaple en anderen. Een anoniem misdeel van eerdere datum, een Gloria gebaseerd op het responsorium *Virgo flagellatur*, bleef onvolledig bewaard in een handschrift uit Cambridge (enkel de tenor en twee derde van de contratenor werden overgeleverd). Het werd voor dit programma gereconstrueerd door wijlen Philip Weller. Een deel van hetzelfde responsorium, meer bepaald het vers “sponsus amat sponsam” wordt ook gebruikt in het schitterende motet *En Katherine solennia*. Op basis van de stijl van dit grootse isoritmische motet en de tekst van dit vers (“de bruidegom houdt van de bruid”) suggereerde Manfred Bukofzer dat het mogelijk werd geschreven voor het hogergenoemde huwelijk van Hendrik V en Catharina van Valois. Wat de aanleiding ook was, we kunnen aannemen dat de ontstaansgeschiedenis van dit werk uit het koninklijke Old Hall-koorboek teruggaat op een koninklijke gelegenheid met veel pracht en praal en van grote dynastieke betekenis.

Hetzelfde geldt zeker ook voor Dunstaples groots opgezette motet *Salve scema sanctitatis*, eveneens gebaseerd op een deel van *Virgo flagellatur*. Meer specifiek op de tekst “cantant celi agmina laudes” (“de hemelse heerscharen zingen lof”) waarin de lof van de zangers voor de martelares wordt verbonden met die van de hemelkoren in haar gezelschap. De meer intieme, zachte toon van Dunstaples *Gaude virgo Katherina* had dan weer gepast binnen de votiefdevotie bij een beeld van de heilige, waarschijnlijk in een zijkapel.

De cultus van de Heilige Catharina mag dan in het Westen niet meer zo wijdverbreid zijn, in het orthodoxe Oosten wordt ze vereerd als één van de Grote Martelaren en een krachtige Heilige Helper, vooral op de Sinaiï zelf. Zo leeft Catharina verder, niet alleen in verhalen en gebeden, maar vooral in allerlei visuele representaties in oost en west. Haar muziek roept in poëzie en inspiratie op wat haar verhaal aan historische zekerheid ontbeert. In combinatie met die vele beelden biedt dit repertoire ons een vluchtige les in poëtische levendigheid en ontroering: vergankelijk, maar welsprekend en herhaalbaar.

Philip Weller (†) en Andrew Kirkman

29/04

Sint-Pieterskerk
20.30 u

The Binchois Consort

David Allsopp alt
Tim Travers-Brown alt
Dominic Bland tenor
Nick Madden tenor
George Pooley tenor
Matthew Vine tenor
Andrew Kirkman artistieke
leiding

The Binchois Consort werd in 1995 opgericht door onderzoeker-musicus Andrew Kirkman en trad sindsdien op in Europa en de Verenigde Staten. De dertien cd's die het ensemble tot dusver opnam voor Hyperion Records leverden lovende kritieken en talrijke prijzen op, waaronder de 'Recording of the Month' en 'Early Music Disc of the Year' van *Gramophone Magazine*, een 'Diapason d'or' van *Diapason* (Frankrijk), een 'G5' van *Goldberg Magazine* en 'Five Stars' van het *BBC Music Magazine*. De opname "Music for Henry V and the House of Lancaster" werd verkozen tot 'Critics' Choice' in *Gramophone Magazine* en 'Choral Choice' in *BBC Music Magazine*, waar het werd geprezen als een "magische en ontroerende kans om muziek te horen uit de kringen rond Henry V."

www.binchoisconsort.com

Muziek voor de Heilige Catharina

Missa Nobilis et pulchra – Kyrie, Gloria
Walter Frye (?- voor juni 1475)

En Katerine solennia
Thomas(?) Byttering (fl. 1410-1420)

Gloria 'Virgo flagellatur'
Anoniem (ca. 1420)
reconstructie door **Philip Weller**

Responsorium voor de metten: Nobilis et pulchra

Missa Nobilis et pulchra – Credo
Walter Frye

Gaude virgo Katherina
John Dunstaple (ca. 1390-1453)

Responsorium voor de metten: Virgo flagellatur

Missa Nobilis et pulchra – Sanctus, Agnus Dei
Walter Frye

Salve scema sanctitatis
John Dunstaple

Missa Nobilis et pulchra – Kyrie

Deus creator omnium tu theos
ymon nostri pie eleyson.
Tibi laudes conubilantes regum
rex Christe oramus te eleyson.
Laus virtus pax et imperium
cui est semper sine fine eleyson.
Christe rex unice Patris almi nate
coeterne eleyson.
Qui perditum hominem salvasti de morte
reddens vite eleyson.
Ne pereant pascue oves tue Jesu
pastor bone eleyson.
Consolator Spiritus supplices ymas
te exoramus eleyson.
Virtus nostra Domine atque salus nostra in eternum
eleyson.
Summe Deus et une vite dona nobis
tribue misertus nostrique tu digneris eleyson.

Missa Nobilis et pulchra – Gloria

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te.
Benedicimus te.
Adoramus te.
Glorificamus te.
Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex caelestis, Deus, Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite Iesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus.
Tu solus Dominus.
Tu solus Altissimus, Iesu Christe.
Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.
Amen.

En Katerine solennia

Triplex:
En Katerine solennia
cuius sunt vota celo perhennia,
que Costi regis sola fuit filia,
de cuius ortu tota gaudet Grecia!
O tante indolis fides eximia
cuius constancie tante stat energia
dum scevi iudicis non pavet devia
feri carnitas rotarum machinamina.
O Katerina, pasca in ergastulo
columbe specie per dona celica!
Hinc iudicatur ad mortis iacula;
dum decollatur lactis manant flumina,
que precebatur pro quibus ledunt tristitia.
Propiciatrix et consolatrix sit nobis per omnia.
Amen.

God, schepper van het universum, meest welwillende God:
ontferm U over ons.
Tot U, Christus, Koning der koningen, bidden we en met U
samen jubelen we met lofzangen: ontferm U.
Hem worden altijd en zonder einde lof, kracht, vrede en macht
geschonken: ontferm U.
Christus, mede-koning en eniggeborene van de Vader:
ontferm U.
Die de verloren mens reddde van de dood en hem het leven
terugschonk: heb genade.
Jezus, goede herder, laat uw schapen niet verloren gaan:
heb genade.
Heilige Geest, de Trooster, wij smeken U voor ons te bidden:
heb genade.
Heer God, onze kracht en redding in de eeuwigheid:
heb genade.
Allerhoogste God, schenk ons het geschenk van één leven,
gun ons Uw medelijden: heb genade.

Eer aan God in den hoge.
En vrede op aarde aan de mensen van goede wil.
Wij loven U.
Wij prijzen U.
Wij aanbidden U.
Wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank voor Uw grote heerlijkheid.
Heer God, hemelse Koning, God, almachtige Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader, ontferm U over ons.
Want Gij alleen zijt heilig.
Gij alleen de Heer.
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus.
Met de Heilige Geest, in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Triplex:
Aanschouw het feest van Catharina,
die zich in gebed zonder ophouden tot de hemel richt,
die Koning Costus' enige dochter was en
over wiens geboorte heel Griekenland zich verheugt.
O, het buitengewone geloof van zo'n karakter,
wier standvastigheid zo sterk is
dat haar vlees niet bevreesd is voor het afwijkend oordeel
van de wrede, ongeschikte rechter.
O Catharina, die in de kerker
door een duif gevoed werd met hemelse gaven.
Daarom wordt ze tot de dood met de speer veroordeeld
en terwijl zij onthoofd wordt, stromen rivieren van melk
en bad ze voor wie verdriet lijden.
Moge zij ons voor altijd voorspoed en troost bieden.
Amen.

Contratenor:
Virginalis concio
virgini canonic
martirum constancia
martirem concinite.
Que martirum et virginum
constancia in bravium
floruit, prevaluit
et viguit astucia.
Versucia deleta,
en at leta sine meta.
Regni solio
gaudet cum Dei Filio.
Katerina
stabilis fido,
laudabilis progenie,
amabilis in specie,
nos amari, collaudari
iuva Dei facie.
Amen.

Tenor:
Sponsus amat sponsam.

Gloria 'Virgo flagellatur'

Zie tekst Gloria op de pagina hiernaast.

Responsorium voor de metten: Nobilis et pulchra

Nobilis et pulchra
prudens Katerina puella.

Flagrat amore Dei
spernit vaga gaudia mundi.

Cui rex carne pater
fuerat reginaque mater.

Missa Nobilis et pulchra – Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilem omnium et invisibilem.
Et in unum Dominum Jesum Christum,
Filium Dei unigenitum.
Et ex Patre natum ante omnia saecula.
Deum de Deo,
lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero.
Genitum, non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines,
et propter nostram salutem descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis,
sub Pontio Pilato passus,
et sepultus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas.
Et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.

Contratenor:
Maagdenschaaar,
maagdelijke kanunnikessen,
bezing de martelares
met de standvastigheid van martelaren.
Met de standvastigheid
van martelaren en maagden
bloeide ze, zegevierde ze,
en blonk ze uit in schrandrheid.
List en sluwheid verslagen,
zie, ze stroomt over van vreugde,
ze verheugt zich op de troon
van het rijk van Gods Zoon.
Catharina,
standvastig in geloof,
prijzenswaardig in afkomst,
mooi van uiterlijk,
help ons om geliefd en geprezen te worden
voor Gods aangezicht.
Amen.

Tenor:
De bruidegom bemint zijn bruid.

Edel en mooi,
brandt de bedachtzame maagd Catharina

van liefde voor God en
veracht ze de loze geneugten van de wereld.

Voor wiens vlees de koning vader was,
en de koningin, moeder.

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God.
En voor alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God,
licht uit licht,
ware God uit de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
door wie alles geschapen is.
Die omwille van ons, mensen,
en omwille van ons heil uit de hemel is neergedaald.
En Hij heeft het vlees aangenomen door de Heilige Geest uit de
maagd Maria, en is mens geworden.
Hij werd voor ons gekruisigd,
onder Pontius Pilatus heeft Hij geleden,
en is begraven.
En Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.
En Hij is opgevaren ten hemel,
zit aan de rechterhand van de Vader.

Et iterum venturus est cum gloria,
judicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur,
et conglorificatur,
qui locutus est per Prophetas.
Et in unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi saeculi.
Amen.

Gaude virgo Katherina

Gaude virgo Katherina
quam refulsit lux divina
ter quaternis noctibus.

Gaude, quia tu doctrina
philosophos a ruina
traxit cum doctoribus.

Gaude, quia meruisti
confortari voce Christi
Post preces divinitus.

Gaude, quia convertisti
sponsam regis et vidisti
rotas fractas celitus.

Gaude, archa coronata
et in Sina venerata
olei stillamine.

Esto nobis advocata
apud Deum virgo grata
in nostro certamine.

Responsorium voor de metten: Virgo flagellatur

Virgo flagellatur,
crucianda fame religatur,

carcere clausa manet,
lux celica fusa refulget.

Fragrat odor dulcis,
cantant celi agmina laudes.

Versus: Sponsus amat sponsam,
salvator visitat illam.

Missa Nobilis et pulchra – Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

En Hij zal wederkomen in glorie,
om te oordelen levenden en doden,
aan Zijn rijk zal geen einde komen.
En ik geloof in de Heilige Geest, die Heer is en het leven geeft,
die voortkomt uit de Vader en de Zoon.
Die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden, en verheerlijkt,
die gesproken heeft door de profeten.
En in één heilige katholieke en apostolische Kerk.
Ik belijd één doopsel tot vergiffenis van de zonden.
En ik verwacht de opstanding van de doden.
En het leven van het komend rijk.
Amen.

Verheug u, Catharina, kind,
door goddelijke schijn verblind
na twaalf lange nachten.

Verheug u, want door uw betoog
kwam menig doctor, theoloog
terug op zijn gedachten.

Verheug u, Christus zelf vond 't goed
uw smekend en bedroefd gemoed
met woorden te verzachten.

Verheug u, 's konings gemalin
bekeerde zich en 't rad viel in
door goddelijke krachten.

Verheug u, in uw tombe schoon
vereerd op Sinaï, gekroond
om d'olie die daar vlooit.

Spreek voor ons bij God, o maagd,
bij Hem die gij toch zo behaagt,
door strijd zijn wij vermoeid.

De gesel treft de maagd,
Gebonden om haar naam is zij tot 't kruis veroordeeld,

Opgesloten in een kerker vast,
Door hemels schijnsel overgoten.

Zoete geur verspreidt zich en
De engelkoren zingen lof.

Vers: De bruidegom aanbidt zijn bruid
Maar zij ziet de Verlosser zelf.

Heilig, heilig, heilig
de Heer, de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.
Gezegend Hij die komt in de naam des Heren.
Hosanna in den hoge.

Missa Nobilis et pulchra – Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Salve scema sanctitatis

Discantus:
Salve scema sanctitatis
Christi cara Katherina
Sponsa speciosa satis
Castitate crystallina
Cuius caro columbina
Reges refusa.
Casti celi cacumina
Rotis revinxit reclusa.
Ruptis rotulis recursa
Plangens plebs precipitatur
Rixa rectorum retusa
Pira pestilens paratur.
Poli princeps postulatur
Christo cremantur credentes
Piis pallio prestatur.
Celum constantium cluentes
Claudent carcere clientes
Votis virginem urentem
Clatris confluentem clementes
Vitam vitant vix volentem.
Virgo virtute vigentem
Poscit plebem prosperari
Vitam vincens et virentem
Polo poscit premiari.

Contratenor:
Salve salus servulorum
Circumfulsa carcerata
Sole summo serenorum
Cibo calico cibata,
Cuius caro carnicata
Modo miro mancipatur,
Crudo carceri collata
Mox medelis medicatur,
Miro mulsa mens munitur
Ruta remanens regine
Mamilis martyritur
Raptis reiectis ruine.
Ringit radix rex rapine
Katherine concitatur
Rosa rubens repentine
Collo ceso cruentatur,
Curor candens conspicatur
Mox mirifice manare
Celi culmine curatur
Morbi medelam mandare.
Martyr mitis meditare
Servulorum suffragare
Mestas mentes moderare
Sospitate salutare.

Tenor:
Cantant celi agmina laudes.

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de vrede.

Discantus:
Wees gegroet, Catharina,
dierbare van de heilige Christus,
bijzonder mooie bruid
stralend van kuisheid;
wiens vlees als van een duif
koningen op afstand hield.
Ontsnapt aan het wiel
getuigde ze van de zuivere hemel
en keerde intact terug van het gebroken folterrad.
Het jammerende volk wordt te gronde gericht,
onderworpen aan de strijd van de heerser,
de vernietigende brandstapel wordt klaargezet.
De leider van de beproeving wordt opgeroepen,
gelovigen in Christus worden verbrand,
aan vromen wordt het boetekleed verleend,
de duurzame hemel neemt hen in bescherming.
In de gevangenis omgeven ze
de gekwelde maagd met hun gebeden.
De barmhartigen verzamelen zich bij de tralies,
zij mijden het leven dat hen nauwelijks genadig is.
De maagd bidt om voorspoed,
bloeiend in deugdzaamheid,
ze herwint het krachtige leven
en eist een beloning voor de beproeving.

Contratenor:
Gegroet redding van de onderworpenen,
omgeven door het zonlicht
hoog in de heldere hemel,
gevoed met voedsel uit een beker
wiens gemarteld vlees
op wonderbaarlijke wijze is overgedragen;
gevangen gehouden in een wrede kerker
spoedig weer op krachten door medicijnen,
haar zoete geest wonderbaarlijk gesterkt
blijvend neergeworpen voor de koningin,
haar borsten gemarteld,
wraak als buit voor de misstap.
De koning ergert zich van nature aan de buit,
Catharina raakt vertoerd,
een roos die eensklaps rood kleurt
bebloed door de doorgesneden hals.
Uitwendig merkt men blinkend bloed
dat weldra wonderlijk begint te vloeien.
Hoog in de hemel wordt zorg gedragen,
een geneesmiddel voor het lijden wordt gelast.
Zoete martelaar, overdenk dit alles,
wees een steun voor de onderworpenen,
geef richting aan ontredderde geesten,
begroet wie u beschermt.

Tenor:
De heerscharen van de hemel zingen lof.

04/05

Cappella Mariana

Abdij van Park, kerk, 20.30 u
Concert

De spiegel van Johannes Tourout:
Vlaamse polyfonie in Midden-Europa

De spiegel van Johannes Tourout: Vlaamse polyfonie in Midden-Europa

Van ongeveer 1400 tot 1600 speelden musici uit de Lage Landen een cruciale rol in de compositie en uitvoering van muziek: ze werden aangezocht door instellingen uit heel Europa vanwege hun uitzonderlijke vaardigheden, zodat de stijl die ze beoefenden een soort internationale muziektaal werd. Ook in Midden-Europa manifesteerde zich een creatieve receptie van de muziek uit de Lage Landen, hoewel deze ontwikkeling in de muziekgeschiedschrijving vaak wordt gemarginaliseerd. Aan dit lang verwaarloosde hoofdstuk van de muziekgeschiedenis is het concert van vanavond gewijd. Het programma verkent het werk van vier Vlaamse componisten – Tourout, Isaac, Weerbeke en Ghiselin – als door een spiegel: het repertoire wordt vertegenwoordigd door zijn Midden-Europese evenbeeld. Alle composities op het programma komen uit manuscripten die ontstonden tussen ca. 1450 en ca. 1500 in regio's als Trente, Beieren, Bohemen en Silezië. Ze leggen de veranderingen en aanpassingen bloot die deze muziek in Midden-Europa heeft ondergaan.

Laten we kijken naar de componist die zijn naam geeft aan dit programma, Johannes Tourout. Hij was waarschijnlijk afkomstig uit Torhout en was rond 1460 werkzaam aan het hof van keizer Frederik III van Habsburg. Het hof zetelde in en rond Wenen – vandaar dat het niet verwonderlijk is dat veel van Tourouts muziek bewaard is gebleven in Midden-Europese manuscripten. De geografische nabijheid weerhield musici er echter niet van Tourouts muziek aan te passen aan hun smaak en behoeften, zoals blijkt uit composities als *O preclare Jesu* en *Nova instant cantica*. In de Boheemse manuscripten zijn deze zettingen bewaard met een Latijnse tekst, maar stilistische kenmerken suggereren dat het oorspronkelijk Franse chansons waren – een verfijnd genre dat door Vlaamse polyfonisten sterk werd gecultiveerd. Het Frans was niet algemeen bekend in Bohemen en bracht

musici ertoe om de oorspronkelijke teksten te vervangen door nieuwe Latijnse. Deze techniek, bekend als ‘contrafactum’, liet toe om de muziek aan te passen aan verschillende contexten: *O preclare Jesu*, bijvoorbeeld, verschijnt in bronnen ook met de tekst *Ave virgo gloriosa*, zodat hetzelfde wereldlijke chanson respectievelijk in een mariale en een christologische context kan worden geplaatst. Ironisch genoeg zijn deze Latijnse ‘bespiegelingen’ de enige overblijfselen van Tourouts oorspronkelijke chansons: de Franse versies bleven niet bewaard. In andere gevallen beschikken we over zowel het oorspronkelijke Franse chanson als over zijn Midden-Europese bewerking. Dit is het geval voor *J’ay pris amours / De tous biens plaine*, een chanson van Weerbeke of Japart, dat voorkomt in een Boheems manuscript met de Latijnse religieuze tekst *Salus aeterna*.

Contrafacta werden niet alleen gemaakt om Franse chansons te hertalen, maar ook om Latijnse religieuze muziek aan een andere rituele context aan te passen. Dit is het geval met een compositie van Weerbeke, *O lumen* uit de Codex Speciálník, een manuscript dat rond 1485-1500 in Praag is gekopieerd. Deze driedelige compositie was oorspronkelijk een Agnus Dei en behoorde zo tot het misordinarium. De reden voor de vervanging van de oorspronkelijke tekst door een nieuwe Latijnse religieuze tekst, *O lumen*, was een liturgische. De Codex Speciálník ontstond in het milieu van de Utraquisten, een Boheemse religieuze beweging die haar eigen misliturgie vierde, waarin het Agnus Dei vaak werd weggelaten. Om het in hun rituele traditie te laten passen, voorzagen de Utraquisten het misdeel van een nieuwe tekst.

Daarnaast vertonen Midden-Europese bronnen ook sporen van selectie en inkorting. Missen werden vaak ingekort, hetzij door ‘knip-en-plak’-technieken, hetzij door eenvoudigweg hele delen weg te laten. Dat is het geval met een mis van Johannes Tourout, een vierdelige cyclus die door de scribenten van de Codex Speciálník werd gereduceerd tot het paar Credo-Sanctus. Hetzelfde gebeurde met motettencycli, zoals de motetten *Anima mea* en *Quem terra pontus* van Weerbeke, die voorkomen in de Codex van Wroclaw, een manuscript dat rond 1495-1500 in Silezië is gekopieerd. Deze prachtige vierstemmige composities vormden oorspronkelijk deel vier en zes

van het achtdelige motet *Ave mundi domina*. Weerbeke componeerde dit motet vermoedelijk tijdens zijn verblijf in Milaan en sloot aan bij een Milanese traditie die bekend staat als ‘motetti missales’. De aanwezigheid van slechts twee niet-openvolgende delen in de Codex van Wroclaw laat echter zien dat delen van meerdelige cycli een eigen leven leidden van zodra ze buiten hun oorspronkelijke context werden gebruikt.

Ten slotte moet worden vermeld dat de overdracht van polyfonie in Midden-Europa heel vaak anoniem is: scribenten waren meer geïnteresseerd in de muziek dan in haar componisten. Onderzoekers hebben door bronnenvergelijking en het opsporen van concordanties de componisten van heel wat anonieme stukken kunnen achterhalen. Ze konden zo hun “buitenlandse” oorsprong blootleggen – zoals bij veel van de muziek die in dit programma wordt uitgevoerd. Voor sommige werken was het echter onmogelijk om de componist te identificeren. In onze moderne muziekcultuur vormt anonimiteit vaak een obstakel voor waardering en veel goede muziek wordt ten onrechte genegeerd omdat het naamkaartje ontbreekt. Daarom heeft Cappella Mariana besloten om aandacht te besteden aan Midden-Europees repertoire dat tot dusver nog anoniem is. Minstens een deel van dit repertoire vertegenwoordigt de lokale creatieve receptie van de internationale polyfone stijl, zoals de compositie *Paradisus trinitatis*.

Antonio Chemotti

04/05

Abdij van Park, kerk
20.30 u

Concertinleiding door Antonio Chemotti, Abdij van Park, kerk (19.30 u)

Cappella Mariana

Pavla Radostová sopraan
Michaela Riener sopraan
Ondřej Holub tenor
Tomáš Lajtkep tenor
Vojtěch Semerád tenor
en artistieke leiding
Marc Busnel bas

Het in 2008 opgerichte Tsjechische Cappella Mariana specialiseert zich in de Engelse, Italiaanse en Vlaamse muziek. Het ensemble bestaat uit internationale artiesten en was reeds te gast op de meeste festivals voor oude muziek. Cappella Mariana werkte samen met onder andere Bach Collegium Japan, Collegium Vocale Gent en Collegium 1704. Het ensemble is in het kader van een project rond de *Madrigali spirituali* van Philippus de Monte momenteel in residentie bij de Alamire Foundation.

Vojtěch Semerád studeerde altviool aan het conservatorium van Praag en trok vervolgens naar het conservatorium van Parijs om er barokviool te studeren. Hij legde zich er volledig op toe en werd in 2011 finalist van de Telemann-Wettbewerb. Later studeerde hij ook zang aan het Parijse conservatorium. Semerád is leider van Cappella Mariana en zingt ook geregeld met andere vocale ensembles, waaronder Huelgas Ensemble.

www.cappellamariana.com
www.alamire.tv

De spiegel van Johannes Tourout: Vlaamse polyfonie in Midden-Europa

Missa Chargé de deul – Kyrie, Gloria
Heinrich Isaac (ca. 1450-1517)

Anima mea
Gaspar van Weerbeke (voor ca. 1452-na 1517)

Quem terra
Gaspar van Weerbeke

Missa sine Kyrie – Credo
Johannes Tourout (fl. ca. 1450-1475)

Ave Maria - Ave ancilla
Anoniem

Virgo restauratrix
Johannes Tourout

Missa sine Kyrie – Sanctus
Johannes Tourout

O lumen
Gaspar van Weerbeke

Pange lingua
Johannes Tourout

Kyrie paschale
Anoniem

Victimae paschali laudes
Anoniem

O preclare Jesu
Johannes Tourout

Salus aeterna
Gaspar van Weerbeke

Nova instant cantica
Johannes Tourout

Paradisus trinitatis
Anoniem

O gloriosa domina
Johannes Ghiselin (fl. 1491–1507)

Michael praepositus
Anoniem

O Altissime
Anoniem

Missa Chargé de deul – Kyrie

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Heer, ontferm U over ons.
Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons.

Missa Chargé de deul – Gloria

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te.
Benedicimus te.
Adoramus te.
Glorificamus te.
Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex caelestis, Deus, Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite Iesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus.
Tu solus Dominus.
Tu solus Altissimus, Iesu Christe.
Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.
Amen.

Eer aan God in den hoge.
En vrede op aarde aan de mensen van goede wil.
Wij loven U.
Wij prijzen U.
Wij aanbidden U.
Wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank voor Uw grote heerlijkheid.
Heer God, hemelse Koning, God, almachtige Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader, ontferm U over ons.
Want Gij alleen zijt heilig.
Gij alleen de Heer.
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus.
Met de Heilige Geest, in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Anima mea

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.
Quaesivi et non inveni illum;
vocavi et non respondit mihi.
Invenerunt me custodes civitatis,
percusserunt me et vulneraverunt me.
Tulerunt pallium meum custodes murorum.
Filiae Hierusalem, nuntiate dilecto
quia amore langueo.

Mijn ziel smolt toen mijn geliefde sprak.
Ik zocht hem maar vond hem niet,
ik riep hem maar hij antwoordde niet.
De stadswachters hebben mij gevonden,
ze sloegen mij, verwonden mij.
De wachters van de muren rukten mijn sluier af.
Dochters van Jeruzalem, bericht mijn geliefde
dat ik ziek ben van liefde.

Quem terra

Quem terra pontus aethera
collunt adorant predicant
trinam regentem machinam
claustrum Marie baiulat
secreta quae non noverat.

Hem die de aarde, de zee en de lucht
vereren, aanbidden, verkondigen,
die de drievoudige constructie bestuurt,
houdt Maria in haar schoot geborgen,
zij wist niets van dit geheim.

Cui luna sol et omnia
deserviunt per tempora,
perfusa celi gratia
gestant puelle viscera.

Hem die de maan, de zon en de sterren
door de eeuwen dienen,
draagt de maagd onder haar hart
doordrongen van de hemelse genade.

Beata mater munere
cuius supernus artifex.
mundum pugillo continens
ventris sub archa clausus est.

Gezegend de moeder door de gave
ligt de hemelse Schepper,
die de wereld in zijn hand houdt,
in de beslotenheid van de moederschoot.

Beata celi nuncio
fecunda Sancto Spiritu
desideratus gentibus
cuius per alvum fusus est.

Gezegend door de boodschap uit de hemel,
vruchtbaar door de Heilige Geest,
diegene naar wie de volkeren verlangden,
is door haar lichaam ter wereld gekomen.

Missa sine Kyrie – Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilium omnium et invisibilium.
Et in unum Dominum Iesum Christum,
Filium Dei unigenitum.
Et ex Patre natum ante omnia saecula.
Deum de Deo,
lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero.
Genitum, non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines,
et propter nostram salutem descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis,
sub Pontio Pilato passus,
et sepultus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas.
Et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur,
et conglorificatur,
qui locutus est per Prophetas.
Et in unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi saeculi.
Amen.

Ave Maria – Ave ancilla

Ave Maria ancilla Trinitatis
Ave sponsa Spiritus Sancti
Ave mater Domini Jesu Christi
Ave soror angelorum
Ave promissa prophetarum
Ave regina patriarcharum
Ave magistra evangelistarum
Ave doctrix apostolorum
Ave confortatrix martirum
Ave fons decus virginum
Ave consolatrix vivorum et mortuorum
O clemens Maria, o pia Maria,
O dulcis virgo mater Maria. Amen.

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum,
benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus ventris tui Iesus Christus, Amen.

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God.
En voor alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God,
licht uit licht,
ware God uit de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
door wie alles geschapen is.
Die omwille van ons, mensen,
en omwille van ons heil uit de hemel is neergedaald.
En Hij heeft het vlees aangenomen door de Heilige Geest uit de
maagd Maria, en is mens geworden.
Hij werd voor ons gekruisigd,
onder Pontius Pilatus heeft Hij geleden,
en is begraven.
En Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.
En Hij is opgevaren ten hemel,
zit aan de rechterhand van de Vader.
En Hij zal wederkomen in glorie,
om te oordelen levenden en doden,
aan Zijn rijk zal geen einde komen.
En ik geloof in de Heilige Geest, die Heer is en het leven geeft,
die voortkomt uit de Vader en de Zoon.
Die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden, en verheerlijkt,
die gesproken heeft door de Profeten.
En in één heilige katholieke en apostolische Kerk.
Ik belijd één doopsel tot vergiffenis van de zonden.
En ik verwacht de opstanding van de doden.
En het leven van het komend rijk.
Amen.

Gegroet, dienstmaagd van de Drievuldigheid,
gegroet, bruid van de Heilige Geest,
gegroet, moeder van onze Heer Jezus Christus,
gegroet, zuster van de engelen,
gegroet, belofte van de profeten
gegroet, koningin van de aartsvaders,
gegroet, meesteres van de evangelisten
gegroet, onderwijzeres van de apostelen,
gegroet, troosteres van de martelaren,
gegroet, bron van maagdelijke schoonheid,
gegroet, troosteres van levenden en doden
O, genadige Maria, vrome Maria,
O lieve moeder maagd Maria. Amen.

Wees gegroet Maria, vol van genade,
de Heer is met u,
gezegend zijt gij boven alle vrouwen
en gezegend is de vrucht van uw lichaam Jezus. Amen.

Virgo restauratrix

Virgo restauratrix, mundique salutis amatrix,
Lucis adornatrix, tenebrarum stella fugatrix,
Vite larga datrix, dire mortis superatrix.
Celica regnatrix, mediatoris mediatrix,
Sis consolatrix, sis nobis auxiliatrix.

Missa sine Kyrie – Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

O lumen

O lumen Bohemiae
doctor veritatis
tu norma iustitiae
lima pravitatis
rosa pudicitiae
gemma castitatis
codex sapientiae
cella claritatis
instita laetitiae
dulcor caritatis
ora regem gloriae
nostris pro peccatis
ut det donum gratiae
nobis cum beatis.

Pange lingua

Pange lingua gloriosi
corporis mysterium,
sanguinisque pretiosi,
quem in mundi pretium
fructus ventris generosi
rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
ex intacta Virgine,
et in mundo conversatus,
sparso verbi semine,
sui moras incolatus
miro clausit ordine.

In supremae nocte cenae
recubens cum fratribus,
observata lege plene
cibis in legalibus,
cibum turbae duodenae
se dat suis manibus.

Verbum caro, panem verum
verbo carnem efficit:
fitque sanguis Christi merum,
et si sensus deficit,
ad firmandum cor sincerum
sola fides sufficit.

Maagd, U herstelt en houdt van de wereld en het heil,
U verlucht met licht, U bent de ster die de duisternis verjaagt.
U schenkt een lang leven, overwint de bittere dood,
Koningin van de hemel, middelares voor de bemiddelaar,
Wees ons een troosteres en kom ons te hulp.

Heilig, heilig, heilig
de Heer, de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.
Gezegend hij die komt in de naam des Heren.
Hosanna in den hoge.

O, licht van Bohemen,
geleerde in de waarheid,
norm voor gerechtigheid,
remedie tegen verval,
roos van kuisheid,
juweel van zuiverheid,
boek der wijsheid,
heiligdom van helderheid,
lendelint van vrolijkheid,
zachtheid van de liefde,
bid tot de roemrijke koning
voor onze zonden,
opdat Hij ons, gelukzaligen,
de gave van zijn genade moge schenken.

Taal, verkondig het mysterie
van het roemvolle lichaam
en van het kostelijke bloed,
dat de koning van de volkeren,
vrucht van een zegenrijke schoot,
heeft gestort als losprijs van de wereld.

Hij, aan ons geschonken, voor ons geboren
uit de ongerepte maagd, heeft
op het einde van Zijn verblijf op aarde,
nadat Hij Zijn leer had verkondigd,
als besluit van Zijn ballingschap
Zijn levensloop op wonderse wijze beëindigd.

Tijdens de nacht van het laatste avondmaal,
aan tafel met zijn broeders,
heeft Hij volgens de gebruikelijke ritus
de paasmaaltijd gehouden,
en heeft Hij eigenhandig
zichzelf als spijs geschonken aan de twaalf.

Het woord werd vlees, door het woord werd
het brood waarachtig vlees,
en de wijn werd Christus' bloed.
Waar de zintuigen tekortschieten
om het oprechte hart te overtuigen,
kan alleen geloof het jawoord geven.

Tantum ergo sacramentum
veneremur cernui:
et antiquum documentum
novo cedat ritui.
Praestet fides supplementum
sensuum defectui.

Genitori, Genitoque
laus et jubilatio,
salus, honor, virtus quoque
sit et benedictio:
procedenti ab utroque
compar sit laudatio.

Kyrie paschale

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.

Victimae paschali laudes

Victimae paschali laudes
imolent Christiani.
Agnus redemit oves:
Christus innocens Patri
reconciliavit peccatores.
Mors et vita duello
confluxere mirando:
dux vitae mortuus,
regnat vivus.
Dic nobis Maria,
quid vidisti in via?
Sepulchrum Christi viventis,
et gloriam vidi resurgentis:
Angelicos testes,
sudarium et vestes.
Surrexit Christus spes mea:
praecedet suos [vos] in Galileam.
Credendum est magis soli Mariae
veraci quam Judeorum turbe fallaci.
Scimus Christum surrexisse
a mortuis vere:
tu nobis, victor Rex, miserere.
Amen. Alleluia.

O preclare Jesu

O preclare Jesu care
Nunc implue rorem tue gratie
ut tibi casto corde
Sine sorde valeamus laudes
Decantare cum angelis dulciter.

Salus aeterna

Salus aeterna atque indeficiens
mundi vita lux sempiterna
et redemptio vera nostra condolens
humana perire saecula
adisti ima propria clementia.

Laten wij dus neergebogen
dit alheilige mysterie vereren,
en dat de oude leer
wijke voor dit nieuwe sacrament.
Geloof kome ter hulp
aan het onvermogen van de zintuigen.

Aan Hem, die schepper is en tevens
schepsel, passen lof en jubel,
heil, eer en macht
en zegen,
lofprijzing ook aan Hem die
is voortgekomen uit de Vader en de Zoon.

Heer, ontferm U over ons.
Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons.

Dat de christenen een offer brengen
aan het Paaslam,
het Lam dat de schapen heeft verlost:
Christus, onbevlekt,
heeft de zondaars met de Vader verzoend.
Dood en leven waren verwikkeld
in een wonderbaarlijke strijd:
de Heer van het leven die was gestorven,
leeft en heerst.
Zeg ons, Maria,
wat hebt gij onderweg gezien?
Het graf van Christus die leeft,
en de glorie van Hem die is opgestaan, heb ik gezien:
de engelen waren getuigen,
de zweetdoek en de gewaden.
Christus onze hoop is verzezen:
Hij gaat de zijnen voor naar Galilea.
Maria verdient meer geloof
dan de bedrieglijke bende van de joden.
Wij weten dat Christus
werkelijk verzezen is:
Gij, zegevierende vorst, erbarm U over ons.
Amen. Halleluja.

O glorieuze Jezus,
laat de dauw van uw genade nederdalen,
opdat wij met een zuiver hart
en vrij van gemeenheid uw lof zouden zingen
allerlieftijkt met de engelen.

Eeuwige en onfeilbare genade,
leven en eeuwig licht voor de wereld,
en meelevend met onze ware verlossing,
gaan de eeuwen van het mensdom voorbij;
je hebt het uiterste van je eigen genade getrotseerd.

Nova instant cantica

Nova instant cantica,
omnes laudes attollite,
vestris sonis hilariter canite
in laudes nostro presuli Nicolao
ut pussilum gregem sine alterum
laude omnes.

Paradisus trinitatis

Paradisus trinitatis
salve gracia plena
roris mater et germinis
auro sole es amicta
prestolabantur prophete
hierarchie angelice
Deo plena archa diva
reos bea arcusque celi Maria.

O gloriosa domina

O gloriosa domina
Sanctissima virgo Maria
In sinum tue pietatis
Comendo hodie corpus meum
Cogitationes meas et omnes sensus meus
Locutiones meas et omnes actus meus
Omnem dolorem cordis meis
Et omnes angustia animae mee
Et omnem consolationem meam
Et finem vite mee.
Et per tuam intercessionem dirigatur
Secundum clementiam dilectissimi filii tui
Omen desiderium meum.

Michael praepositus

Michael praepositus paradisi
quem honorificans angelorum cives.

O Altissime

O Altissime, a quo omnis vis
optimi amoris effluit
O quibus, o quantis, qualibus
te laudibus preferam
Nescio cum lingua non reddat
obsequium suum
Guttur conclusum et omnia organa
maculate iniquitate.

Nieuwe gezangen zijn op handen,
brengt allen lofprijzingen aan,
zingt vrolijk jullie klanken
ter ere van onze prins Nicolaas,
zoals zonder weerga een kleine kudde
zingt allen lof.

Het paradijs van de Drieuldigheid
groet, vol van genade,
de moeder van de dauw en de kiem;
je bent bekleed met zonnegoud
de profeten hebben het verwacht.
Engelenschaar,
Maria, goddelijke ark vervuld van God,
zegen de schuldigen en het hemelgewelf.

O roemrijke meesteres,
allerheiligste maagd Maria
in de schoot van uw vroomheid
beveel ik vandaag mijn lichaam
mijn gedachten en al mijn gevoelens
mijn spreken en al mijn daden
alle pijn van mijn hart
en alle vrees in mijn ziel
en al wat me troost geeft
en het einde van mijn leven.
Moge door uw tussenkomst en
met de genade van uw allerliefste Zoon,
mijn verlangen een voorteken zijn.

Michael, voorman van het paradijs
en wie de engelenschaar eer bewijzen.

O allerhoogste, door wie alle kracht
van de hoogste liefde stroomt,
o aan wie, o hoezeer en met welke lofprijzingen
zou ik u uitdragen,
ik weet het niet omdat de tong zich
niet inschikkelijk toont,
de keel gesloten blijft en alle organen
met onrecht bevlekt zijn.

05/05

La Fonte Musica

Sint-Pieterskerk, 20.30 u
Concert

Mundi Splendor: Johannes Ciconia
van Luik tot Italië

Mundi Splendor: Johannes Ciconia van Luik tot Italië

De muziek van Johannes Ciconia is voor Michele Pasotti als een zonnestraal, een lichtstraal die ons 650 jaar na zijn geboorte nog steeds beschijnt. Zijn vreugdevolle en plechtige motetten, de melancholische lijnen van zijn liederen, de heldere declamatie en de vurigheid van Ciconia's religieuze muziek behoren volgens de artistiek leider van La Fonte Musica tot het beste uit die tijd.

De vroege jaren van Ciconia zijn in duisternis gehuld. Er wordt aangenomen dat hij in 1370 in Luik werd geboren. In 1385 werkte hij in zijn geboortestad aan de kapittelkerk van St.-Johannes. Het volgende spoor leidt naar Rome, waar hij in dienst was van kardinaal Philippe d'Alençon. Ciconia was mogelijk verbonden met de pauselijke kapel, aangezien sommige van de andere musici in dienst van de kardinaal later eveneens in de pauselijke kapel zongen. Dit is vooral interessant omdat in die jaren Antonio Zacara da Teramo, een componist die stilistisch dicht bij Ciconia stond, in Rome was en uiteindelijk *magister capellae* van de paus werd. Ciconia's Romeinse jaren eindigden mogelijk met de dood van kardinaal d'Alençon in 1397. Behalve zijn religieuze muziek die duidelijk door Zacara werd beïnvloed, kunnen we in deze periode ook het motet *O Virum omnimoda* situeren. Dit werk ter ere van de Heilige Nicolaas, de beschermheilige van Trani, dateert mogelijk van 1394.

Aan het begin van de vijftiende eeuw verbleef Ciconia in Padua. Dankzij de tussenkomst van humanist, jurist en priester Francesco Zabarella werd Ciconia kapelmeester aan de kathedraal van de Noord-Italiaanse stad. Ciconia droeg enkele van zijn beroemde motetten aan hem op. *Ut te per omnes / Ingens alumnus Padue* celebreert zowel Zabarella als de Heilige Franciscus, blijkens de verwijzingen naar hun gedeelde voornaam. Ook *Doctorum principem* ("prins der leraren") is aan hem opgedragen.

Albane misse celitus leunt nauw aan bij *Doctorum principem* vanwege zijn aanspreking van Albano Michele, de nieuwe bisschop van Padua die ook als ‘grote leraar’ werd geprezen. *O felix templum jubila* is een vreugdevolle hommage aan Stefano Carrara, een lid van een van de belangrijkste families van Padua die tot bisschop van de stad werd gekozen. *O felix templum jubila*, *Albane misse celitus* en enkele andere motetten verwijzen ook naar Ciconia zelf aan de hand van een soort muzikale signatuur, die later ook door Dufay en Busnoys zou worden gebruikt.

Van de zeven Gloria’s en vier Credo’s die vandaag aan Ciconia worden toegeschreven, staan er vier op het programma. Het *Gloria* PMFC III en *Credo* PMFC IV hebben een duidelijk verwantschap. Het *Gloria Spiritus et Alme* PMFC VI is vierstemmig en heeft net zoals de meeste misdelen van Ciconia een lang, ritmisch intens uitgewerkt Amen. Bovendien wisselt de mensuratie in de twee cantuslijnen meerdere keren, wat bijdraagt tot een vrijere en meer natuurlijke declamatie van de tekst. Credo XI is een opus dubium. In Bologna Q15, het handschrift met de meeste muziek van Ciconia, werd het werk opgenomen samen met een Gloria dat zeker van Ciconia is. Hoewel dit een aanwijzing kan zijn voor Ciconia’s auteurschap is er een aanzienlijk stijlverschil ten opzichte van zijn andere misdelen. In hetzelfde handschrift Bologna Q15 vormen Gloria III en Credo IV een paar en hebben ze verschillende gemeenschappelijke kenmerken; deze composities zijn met zekerheid van Ciconia. Te oordelen naar de overgeleverde bronnen, was zijn religieuze muziek minder verspreid dan zijn wereldlijke composities.

In juli 1412 werd in de kathedraal van Padua een nieuwe cantor aangesteld *per mortem M. Johannis Ciconie*. Ciconia’s invloed zou echter zijn sporen nalaten in het werk van vele componisten uit de volgende generatie, niet in het minst in de grote isoritmische motetten van Dufay, die ondenkbaar zouden zijn zonder Ciconia’s vernieuwingen.

Aletheia Vanackere naar Michele Pasotti en Frederic Delmotte

05/05

Sint-Pieterskerk
20.30 u

Concertinleiding door Pieter Mannaerts, Sint-Pieterskerk (19.30 u)

La Fonte Musica

Alena Dantcheva sopraan
Francesca Cassinari sopraan
Gianluca Ferrarini tenor
Massimo Altieri tenor
Teodoro Baù vedel
Elix Puleo vedel
Claire McIntyre trombone
Ernes Giussani trombone
Michele Pasotti luit en
artistieke leiding

La Fonte Musica, opgericht en geleid door Michele Pasotti, richt zich op muziek van de late middeleeuwen tot het einde van de renaissance, en in het bijzonder op muziek uit het Italiaanse trecento. Het ensemble wil de creativiteit, verfijning en schoonheid van deze oude muziek optimaal vertalen naar een publiek van vandaag met hun nauwgezette filologische analyse van de retoriek en grammatica van de uitgevoerde werken. Hun opnamen “Metamorfoosi trecento” en “Le ray au soleyl. Musica alla corte pavese dei Visconti (1360-1410)” viel meermaals in de prijzen. Recent verscheen hun vierdelige cd-box “Enigma fortuna”, de allereerste opname van het verzamelde werk van Antonio Zacara da Teramo.

Michele Pasotti studeerde luit bij Massimo Lonardi en volgde masterclasses bij Hopkinson Smith en Paul O’Dette. Aan de Civica Scuola di Musica in Milaan studeerde hij muziektheorie en contrapunt uit de renaissance; middeleeuwse muziek en ars nova volgde hij in Milaan, Barcelona en Rome. Daarnaast studeerde hij theoretische filosofie. Als luitist, torbespeler en gitarist speelt hij met ensembles als I Barocchisti, Il Giardino Armonico, Arcangelo en Akademie für Alte Musik Berlin. Hij leidt zijn eigen ensemble La Fonte Musica en is gastdirigent bij onder meer Capella Cracoviensis.

www.lafontemusica.com

Mundi Splendor: Johannes Ciconia van Luik tot Italië

Ut te per omnes / Ingens alumnus Padue
Johannes Ciconia (ca. 1370-1412)

Doctorum principem / Melodia suavissima / Vir mitis
Johannes Ciconia

O beatum Incendium
Johannes Ciconia

Te Deum
gregoriaans

Gloria III
Johannes Ciconia

Credo IV
Johannes Ciconia

Chançoneta tedescha
Anoniem (Codex Faenza 117)

Gli atti col dançar
Johannes Ciconia

Dolçe fortuna
Johannes Ciconia

Con lagrime bagnandome
Anoniem (Buxheimer Orgelbuch)

Con lagrime bagnandome el viso
Johannes Ciconia

instrumentaal
Anoniem (Codex Faenza 117)

Lizadra donna
Johannes Ciconia

Gloria 'Spiritus et alme'

Johannes Ciconia

Credo XI

Johannes Ciconia

Ave Maris Stella

Anoniem (Codex Faenza 117)

Albane, misse celitus / Albane, doctor maxime

Johannes Ciconia

O felix templum jubila

Johannes Ciconia

Ut te per omnes / Ingens alumnus Padue

I. Ut te per omnes celitus
plagas sequamur maxime
cultu lavandos lumina,
Francisce nostros spiritus.

Tu qui perennis glorie
sedes tuere omnipatris
qui cuncta nutu concutit
perversa nobis erue.

Christi letus quod sumpserat
vulnus receptum per tuum
nobis benigne porrige
de te canens gloriam

sic illa felix regula
Fratrum minorum nomine,
cuius fuisti conditor
duret per evum longius.
Amen.

II. Ingens alumnus Padue,
quem Zabarellam nominant,
Franciscus almi supplicat
Francisci adorans numina.

Sis tutor excelsis favens
servo precanti te tuo,
quem totus orbis predicat
insignibus, preconis.

Audi libens dignas preces
doctoris immensi, sacer
Francisce, quo leges bonas
Antenoris stirps accipit.

Silvas per altas alitus,
in mole clausus corporis
ducens viam celestium,
rector veni fidelium.
Amen.

Doctorum principem / Melodia suavissima / Vir mitis

I. Doctorum principem
super ethera
revocant virtutum digna merita.

Ergo vive voci detur opera,
promat mentis fervor,
intus concita.

O Francisce Zabarelle, gloria,
doctor, honos et lumen Patavorum,
vive felix de tanta victoria;
pro te virescit fama Patavorum.

O Francisce Zabarelle, pabula
parasti pastoribus armentorum,
quibus pascant oves:
grata secula te pro munere
revocant laborum.

I. Opdat wij u in alle onheil
vol ijver blijven volgen,
Franciscus, verlicht ons verstand
vanuit de hemel.

Gij die aanschouwt, in eeuwige glorie,
het verblijf van de Alvader,
van Hem die met een hoofdknik alles beweegt,
houd het boze ver van ons af.

Omdat gij met vreugde de stigmata van Christus
hebt aangenomen, door die aanvaarding,
verleen ons welwillend dat ons lied
weerklinke tot uw glorie,

verleen dat de regel,
"van de Minderbroeders" genaamd,
waarvan gij de stichter zijt,
eeuwenlang mag duren.
Amen

II. Uw grote volgeling in Padua
die men Zabarella noemt,
hij, Franciscus, voegt zijn smeking bij
onder aanroeping van vader Franciscus.

Wees de hoogverheven beschermer
van uw dienaar die u aanroept;
heel de wereld verkondigt uw roem
met feestgezangen.

Heilige Franciscus, aanhoor welwillend de gebeden
van de hoogverheven leraar;
door zijn toedoen heeft het geslacht van Anthenor
goede wetten ontvangen.

Gij die zijt opgevoed in uitgestrekte wouden,
die de last van het lichaam hebt getorst,
die nu het leven van de hemelingen leidt,
kom en wees de gids van de gelovigen.
Amen.

I. Prins onder de geleerden,
u verlenen de rechtmatige verdiensten
van uw deugden een plaats boven de wolken.

Daarom wordt er een beroep gedaan op onze stem,
de ijver van ons gemoed laat zich horen,
uit wat in de harten schuilt.

O, Franciscus Zabarellus, roem,
doctor, eer en licht van de mensen van Padua,
leef gelukkig om zulk een zegepraal.
Voor u schittert de faam van uw ooms.

O, Franciscus Zabarellus, het voedsel hebt gij
bereid voor de herders van de kudden;
daarmee voeden zij de schapen;
vol dankbaarheid vorderen de eeuwen u op
als beloning voor uw werk.

II. Melodia suavissima cantemus
tangant voces melliflue sidera,
concordie carmen liram sonemus,
resonet per choros pulsa cithara.

O Francisce Zabarelle, protector,
imo verus pater rei publice,
illos ad se vocat rerum conditor
qui fortune miserentur lubricae.

O Francisce Zabarelle, causas
specularis omnium creatorum;
tuas posteri resonebunt musas
per omnia secula seculorum.

O Beatum Incendium

O beatum incendium,
o ardens desiderium,
o dulce refrigerium,
amare Dei filium.

Portas vestras attollite,
celi cives occurrite,
triumphatori dicite:
“Salve Jesu, rex inclite,

Rex virtutum, rex glorie,
tibi laus honor et imperium
Yhesu Christe, Yhesu largitor venie
esto nobis refugium”.

O mea delectacio,
amoris consummatio,
o mea consolacio,
Yhesu, mundi salvacio.

Te celi chorus predicat
et laudes tuas replicat.
Yhesus orbem letificat
et nos Deo pacificat.

nunc prosequamur laudibus
Yhesum himnis et precibus,
ut nos donet celestibus
frui cum celi civibus.

Te deum

Te Deum laudamus,
te Dominum confitemur.
Te aeternum Patrem,
omnis terra veneratur.
Tibi omnes angeli, tibi caeli
et universae potestates,
tibi Cherubim et Seraphim,
incessabili voce proclamant:
“Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra
majestatis gloriae tuae.”
Te gloriosus Apostolorum chorus,
te prophetarum laudabilis numerus,
te martyrum candidatus laudat exercitus.
Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.

II. Laten we de heerlijkste liederen aanheffen,
mogen onze zoetgevooidse stemmen tot
de sterren reiken, onze zang weze in eenklank met
de lier en de citer weergalme tussen de koren.

O, Franciscus Zabarellus, beschermer,
ja, waarachtige vader van ons land,
de Schepper roept tot zich
alwie ten onrechte door het noodlot lijdt.

O, Franciscus Zabarellus, gij speurt
de oorzaken na van alles wat bestaat,
latere generaties zullen uw liederen laten
weergalmen door alle eeuwen der eeuwen.

O, gezegend vuur,
o, brandend verlangen,
o, zachte verfrissing,
om de Zoon van God te beminnen!

Open uw poorten
kom aangerend, hemelbewoner
en zeg aan de overwinnaar:
“Gegroet Jezus, beroemde koning,

Koning van deugden, koning van eer,
lof, eer en heerschappij voor U,
Jezus Christus, schenker van vergiffenis,
wees onze toevlucht.”

O, mijn genot,
Toppunt van mijn liefde,
o, mijn troost,
Jezus, redding van de wereld.

Het hemelkoor roept U aan
en beantwoordt Uw lof.
Jezus brengt de wereld vreugde
en verzoent ons met God.

Laat ons onze lof aan Jezus verderzetten
met hymnen en gebeden,
zodat Hij ons van hemelse dingen
laat genieten samen met de bewoners van de hemel.

U God, loven wij,
U o Heer belijden wij.
U, eeuwige Vader brengt
het ganse aardrijk hulde.
U loven alle engelen,
alle hemelen en machten,
U roepen de Cherubijnen en
Serafijnen onophoudelijk toe:
“Heilig, Heilig, Heilig, de Heer
de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde
van Uw heerlijkheid.”

U prijst het roemrijk koor van de apostelen,
U de lofwaardige schaar van de profeten.
U het schitterende leger van de martelaren.
Heilig, Heilig, Heilig, de Heer
de God der hemelse machten.

Gloria III

Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te.
Benedicimus te.
Adoramus te.
Glorificamus te.
Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex caelestis, Deus, Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite Iesu Christe.
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus.
Tu solus Dominus.
Tu solus Altissimus, Iesu Christe.
Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.
Amen.

Credo IV

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilem omnium et invisibilem.
Et in unum Dominum Iesum Christum,
Filium Dei unigenitum.
Et ex Patre natum ante omnia saecula.
Deum de Deo,
lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero.
Genitum, non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines,
et propter nostram salutem descendit de caelis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine,
et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis,
sub Pontio Pilato passus,
et sepultus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas.
Et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.
Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur,
et conglorificatur,
qui locutus est per Prophetas.
Et in unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi saeculi.
Amen.

Eer aan God in den hoge.
En vrede op aarde aan de mensen van goede wil.
Wij loven U.
Wij prijzen U.
Wij aanbidden U.
Wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank voor Uw grote heerlijkheid.
Heer God, hemelse Koning, God, almachtige Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader, ontferm U over ons.
Want Gij alleen zijt heilig.
Gij alleen de Heer.
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus.
Met de Heilige Geest, in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God.
En voor alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God,
licht uit licht,
ware God uit de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
door wie alles geschapen is.
Die omwille van ons, mensen,
en omwille van ons heil uit de hemel is neergedaald.
En Hij heeft het vlees aangenomen door de Heilige Geest uit de
maagd Maria, en is mens geworden.
Hij werd voor ons gekruisigd,
onder Pontius Pilatus heeft Hij geleden,
en is begraven.
En Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.
En Hij is opgevaren ten hemel,
zit aan de rechterhand van de Vader.
En Hij zal wederkomen in glorie,
om te oordelen levenden en doden,
aan Zijn rijk zal geen einde komen.
En ik geloof in de Heilige Geest, die Heer is en het leven geeft,
die voortkomt uit de Vader en de Zoon.
Die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden, en verheerlijkt,
die gesproken heeft door de profeten.
En in één heilige katholieke en apostolische Kerk.
Ik belijd één doopsel tot vergiffenis van de zonden.
En ik verwacht de opstanding van de doden.
En het leven van het komend rijk.
Amen.

Gli atti col dançar

Gli atti col dançar Francesch'inançi passa
m'han si transifix'el cor ch'ognun per ti lassa.
Tutto el mi dilecto si é de ti mirar
e ti pur m'ascondi la toa vagha luce.

Deh, dolçe mia donna non me voler donar
tanto gran pena ch'a morte me conduce.
Per toa crudeltà la vita me se fuçe
se non consoli un pocho l'anima lassa.

Dolçe fortuna

Dolçe fortuna ormay rendimi pace
da gli ochi de costey che me disface.
Costey me fe ça luce più ch'al sole
quando i soi razi a gli ochi me transfise.
Misero me che più de çò me dole
veçendo manchar le dolçe permesse
Ogni leticia el mio cor fenisse
poy che'l so viso a me negar li piache.
Dolçe fortuna....

Con lagreme bagnandome

Con lagreme bagnandome el viso
el mio signor lassay
ond'io me strugo in guay
quando io me penso esser da luy diviso.
Ayme, dolente, ay dura dispartita
che may non fay ritorno
in questo mondo.
Ay, cruda morte, ay despietata vita,
come partesti dal mio amor iocundo?
Ay ingorda malvasa sença fondo
fuor d'ogni temperança
sgroppa omay tua balança,
poi che m'ay tolto ogni mio gioco e riso.

Lizadra donna

Lizadra donna che'l mio cor contenti
rendime pace ora may dy mei tormenti.
Tu sai che honesto amore et pura fede
strinse el mio cor di doglia et di martiri.

Sença aver may per bene amar mercede,
ay en pianto ay ochi al pecto inten' sospiri.
Dimando a consolare i mia desiri
qualche riposo oramay de mia lamenti.

Lizadra donna che'l mio cor contenti
rendime pace ora may dy mei tormenti.

Gloria 'Spiritus et Alme'

Gloria in excelsis Deo
et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te.
Benedicimus te.
Adoramus te.
Glorificamus te.
Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.

Bij 't dansen op z'n Frans loop je gewoon voorbij,
maar jij hebt m'n hart zo geraakt dat 't alle anderen uit
't oog verliest. Al mijn plezier is naar jou te kijken
en toch steek je je charme voor me weg.

Komaan, tedere vrouw, je wil me toch niet
zo'n verdriet aandoen dat ik ervan dood ga?
Jouw onbarmhartigheid jaagt mijn leven op de vlucht
als je tenminste niet een beetje mijn moede ziel wil troosten.

Zoete Fortuin, gun mij rust
van de ogen van diegene die mijn ondergang is.
Ze beschijnt mij met licht feller dan de zon,
toen haar stralen mijn ogen doorboorden.
Ellendige ik, mijn pijn is des te groter
wanneer ik zie hoe ze haar zoete beloften niet nakomt.
Alle vreugde verlaat mijn hart
want ze geniet ervan wanneer ze mij een blik op haar gelaat
misgunt.

Terwijl hij mijn gelaat met tranen besprenkelde,
heeft mijn heer me verlaten
en nu word ik verscheurd door verdriet
wanneer ik bedenk dat ik van hem gescheiden ben.
Wee mij, ongelukkige, wat een harde
scheiding, jij die nooit meer
naar deze aarde zal terugkeren.
O wrede dood, o genadeloos leven,
hoe kon je mijn gelukkige liefde verlaten?
Ach vraatzuchtige dood, kwaadaardig
zonder eind, zonder enige beheersing is
jouw zin voor evenwicht op hol geslagen:
je hebt immers mijn spel en lach ontnomen.

Edele dame die mijn hart verblijdt,
geef me vrede en stop mijn kwellingen.
Jij weet dat door een rechtschapen liefde en een
zuiver geloof mijn hart met smart en pijnen is verladen.

Zonder dat ik ooit erbarmen ontving voor mijn oprechte
liefde, huil ik nu, zucht en steun en sla mijn ogen neder.
Ik vraag mijn verlangens te troosten,
een moment van rust voor mijn klachten.

Edele dame die mijn hart verblijdt,
geef me vrede na al mijn kwellingen.

Eer aan God in den hoge.
En vrede op aarde aan de mensen van goede wil.
Wij loven U.
Wij prijzen U.
Wij aanbidden U.
Wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank voor Uw grote heerlijkheid.

Domine Deus, Rex caelestis, Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite, Jesu Christe.
Spiritus et Alme, orphanorum paraclite.
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.
Primogenitus Marie Virginis matris.
Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem
nostram ad Marie Gloriam.
Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.
Quoniam tu solus Sanctus.
Mariam sanctificans.
Tu solus Dominus Mariam gubernans,
Tu solus Altissimus, Mariam coronans, Jesu Christe,
Cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris.
Amen.

Credo XI

Zie Credo IV p.43

Albane, misse celitus / Albane, doctor maxime

I. Albane, misse celitus,
presul date divinitus,
veni, pater Padue,

cui desolate penitus
confer medellam protinus
duce dudum vidue.

Veni pastor animarum,
sparge lumen, sidus clarum,
cuncta solve debita.

Auffer quidquid est avarum
nihil sinas esse amarum
queque prudens limita.

Justus, pius et severus,
quia totus es sincerus
quis rimetur cetera?

Constans, lenis dominaris,
vera laude predicaris,
qua pertingis ethera.

Leteris, urbs Antenoris,
adventu tanti decoris,
plausu tota concine.

Michaële stirpe clarus,
tibi antistes dantur gnarus,
cantum numquam desine.

II. Albane, doctor maxime,
virtute celo proxime,
gradu nitens gemino,

nam decretorum insula
et presulatus ferula
fiores sine termino.

Vite celestis emulus,
in omni bono sedulus,
te Jesu dedicasti.

Heer God, hemelse Koning, God, almachtige Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Geest en trooster van de wezen.
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader.
Eerstgeborene van de moedermaagd Maria.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld, aanvaard ons gebed
ter ere van Maria.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader, ontferm U over ons,
Want Gij alleen zijt heilig.
die Maria heiligt
Gij alleen de Heer die Maria regeert.
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus, die Maria kroont
Met de Heilige Geest, in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

O Albanus, uit de hemel gezonden
bisschop, geschonken door God,
kom, vader van Padua.

Padua, in diepe eenzaamheid,
breng het snel genezing,
te lang was het zonder leider.

Kom, zielenherder,
verspreid het licht, heldere ster,
scheld alle schuld kwijt.

Verjaag alle gierigheid,
laat niet toe de bitterheid,
geef ons wijze matigheid.

Rechtvaardig, vroom en streng,
bent u en een en al eerlijk,
wie zou naar meer verlangen?

Heers met zachte standvastigheid,
wees geprezen met oprechte lof,
zo reikt u tot aan de hoogste sferen.

Verblijd u, stad van Antenor,
om de komst van zulk eervol sieraad,
zing allen uw lof uit.

Roemrijk uit het geslacht Michiel
wordt u een wijze bisschop geschonken,
houd dus nooit op met zingen!

II. O Albanus, grote leraar,
uw deugd nadert de hemel,
tweevoudig is uw schittering,

want door de wijsheid van uw wetten
en het gezag van uw bisschopsstaf
zal uw roem voor eeuwig stralen.

U streeft naar het hemels leven,
u zoekt het goede ijverig,
u geeft zich helemaal aan Jezus.

Illustri domo genitus,
humilitati deditus,
sublima comparasti.

O venetina civitas,
in qua perfecta bonitas,
virtus tanta nascitur,

hoc alumno jocunderis,
tibi fulget instar veris
de quo mundus loquitur.

Viri tanti data cure
qui te regit equo jure,
Paduana ecclesia,

Christo grates laudes pange,
celum edis hymnis tange
cum tuo Ciconia.

O felix templum jubila

O felix templum jubila
et chors tua canonici
nunc plaudat corde supplici.
Tu, clere, viso rutila.

Qui presul divi muneris
de summo missus cardine
a justo nato Dardane
est pastor sacri oneris.

Tu genitoris Stephane,
o plaustriger illustrissime,
virtutes splendidissime
sunt tuis factis consone.

Fano novo et multis aris
superis quas dedicasti
ad astra iter iam parasti
tibi et cunctis tui laris.

Precor, patre o digna proles,
justa, mitis et modesta,
viciorum ac infesta.
virtutibusque redolens,

dignare me Ciconiam
(tanti licet sim indignus)
tui habere in cordis pignus,
es benignus quoniam. Amen

Ontstaan uit een beroemd geslacht
toegewijd aan de nederigheid,
hebt u de heiligheid bereikt.

O stad Venetië,
waarin volmaakte goedheid,
waarin zo'n grote deugd geboren is,

verheug u in deze afstammeling,
hij straalt als een lente
waarover de hele wereld spreekt.

Kerk van Padua,
toevertrouwd aan zo'n groot man,
die u leidt in billijkheid,

zing tot Christus lofgezangen,
laat ze klinken in de kerkgewelven,
samen met uw Ciconia.

O, zalige domkerk, verheug u,
en uw kapittelkoor,
juich toe met deemoedig hart.
En gij, clerus, fleur op bij dit gezicht.

Hij die als bisschop
over de goddelijke gaven is aangesteld,
ons toegezonden vanuit de hemel, Dardane,
hij is de herder van deze heilige opdracht.

Gij, Stefanus, kroongetuige van de vader,
sterrendrager,
schitterende deugden
zijn de begeleiders van uw daden.

Met een nieuw heiligdom en vele altaren,
die gij hebt toegewijd aan de heiligen,
hebt gij u een weg ten hemel bereid,
voor u en heel uw familie.

Ik smeek u, kinderen die uw vader waardig zijt,
rechtvaardig, mild en bescheiden,
vijand van elk misdadig gedrag,
geurend van deugdzaamheid

laat toe dat ik, Ciconia,
al ben ik dat niet waardig,
op u steeds een beroep mag doen,
omdat gij mij welwillend zijt. Amen.

06/05

Huelgas Ensemble

Abdij van Park, kerk, 20.30 u
Concert

Het Mechels Koorboek en collega's
van Mattheus Pipelare

Het Mechels Koorboek en collega's van Matthaëus Pipelare

Het Mechels Koorboek (SA, ms. s.s.) is de enige codex uit de productie van Petrus Alamire die bewaard wordt waar hij werd vervaardigd: in de stad waar Margaretha van Oostenrijk als landvoogdes van de Habsburgse Nederlanden hof hield en tot 1515 optrad als voogd van Karel V, de toekomstige keizer van het Heilig Roomse Rijk. Alamire werkte vanaf 1508 in dienst van de hofkapel van de toen achtjarige aartshertog Karel als 'écrivain et garde de livres de musique' in Mechelen. In tegenstelling tot andere boeken uit zijn atelier in de jaren vóór 1517 (toen Karel zijn hof verplaatste naar Spanje) was het Mechels Koorboek niet bedoeld als staatsgeschenk, maar vervaardigd voor het Mechelse hof. Dat blijkt uit de weelderige verluchting, die toegespitst is op de protagonisten van de Habsburgse dynastie: in de openingsminiatur van het boek staat Karel zelf afgebeeld, omringd door vijf familieleden, samen met de geëigende dynastieke emblemen en het wapenschild, en op fol. 17r is een portret van Maximiliaan I opgenomen. Vermoedelijk was het handschrift een geschenk van Maximiliaan aan Karel ter herdenking van zijn meerderjarigheidsverklaring op 5 januari 1515.

Het Mechels Koorboek bevat muziek van slechts twee componisten: Matthaëus Pipelare en Pierre de la Rue. Zoals van veel componisten uit de renaissance vertoont de kennis van de biografie van Pipelare heel wat leemtes. Zijn geboortedatum is te situeren tussen 1440 en 1455. In zijn jonge jaren verbleef hij mogelijk enige tijd in Gent, maar de eerste plaats waar hij met zekerheid actief was, is de Grote Kerk in Dordrecht. Hij was er van circa 1482 tot circa 1490 in dienst als koster en wellicht ook als zangmeester. Later bekleedde hij de functie van zangmeester in de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap in 's-Hertogenbosch, waar hij vanuit Antwerpen was aangekomen. Hij verbleef er vanaf het voorjaar van 1498 tot omstreeks 1 mei 1500. Zijn verblijfplaats na zijn dienst in 's-Hertogenbosch is niet bekend, evenmin als het jaar van zijn overlijden. Aangezien de oudste handschriften met muziek van zijn hand vóór maart 1516 afgewerkt waren, wordt Pipelares sterfdatum meestal vermeld als 'circa 1515'. Slechts vijftientig van zijn composities bleven bewaard: tien missen, een Credo, zes motetten, een Magnificat en zeven profane werken. Meer dan de helft is bekend uit slechts één bron en minstens één mis ging verloren. Hoewel men

geen zekerheid heeft over enige officiële relatie tussen Pipelare en het Habsburgs-Bourgondische hof, zijn vijftien van zijn werken overgeleverd via manuscripten die verbonden zijn met het hof uit de tijd van Alamire en vroeger. Voor negen van zijn composities zijn de manuscripten van het hof zelfs de enige bron waarin ze te vinden zijn. Het hof kon dus blijkbaar moeiteloos over Pipelares muziek beschikken.

De openingsminiatur bij de *Missa Fors seullement* van Pipelare in het Mechels Koorboek biedt ons heel wat ‘clous’ voor het ontcijferen van de betekenis en de rol van dit handschrift. Het is een politiek-allegorische miniatur, waarbij Maximiliaan zijn macht (als keizer) wenst door te geven aan zijn kleinzoon Karel, zittend op de troon. Naast de vele figuren, wapenschilden en details op de openingspagina’s, ligt de sleutel tot de boodschap van de miniatur echter in de titel van de mis. De vijfstemmige mis, gecomponeerd rond het toen bekende lied met als tekst “Fors seulement l’attente que je meure” (“wellicht alleen de verwachting dat ik sterf”), is hier gewijzigd in “Fors seulement l’attente que je demeure” (“wellicht alleen de verwachting dat ik blijf”). Deze kleine tekstaanpassing vertolkt de hoop op het behoud van de keizerstroon binnen de Bourgondisch-Habsburgse familie.

Voor zijn vijfstemmige mis *Fors seullement* ontleende Pipelare de tenor aan een van zijn chansons met dezelfde titel. *Fors seullement* was niet zomaar een incipit. Deze twee woorden stonden voor een aantal van de meest verspreide wereldlijke composities uit de tweede helft van de vijftiende eeuw en de eerste decennia van de zestiende eeuw. De bekendheid van het chanson is vooral te danken aan jongere componisten, die het herwerkten in talloze versies met cantus firmus die vanaf ca. 1490 werden verspreid. Pipelare was een van de componisten die de meeste bijdragen leverde in de herwerking van *Fors seullement*. Zoals gebruikelijk in cantus-firmusmissen plaatst Pipelare de tenor van de voorafbestaande compositie in de tenor van de mis, de stem die de muziektheorie omschrijft als de basis van de meerstemmige compositie. Pipelares compositie is een strenge cantus-firmusmis, waarin de tenor doorgaans in dubbele notenwaarden verloopt ten opzichte van het chanson, zodat die partij zowel ritmisch als melodisch van de omringende stemmen verschilt. Meerstemmige ontleening komt alleen voor in het “Benedictus”. Mogelijk stond Josquins *Missa Hercules dux Ferrarie* model voor Pipelares *Fors seullement*-mis. Deze mis uit het begin van de zestiende

eeuw werd al snel het archetype van een huldecompositie ter ere van een vorst en was bekend en gewaardeerd aan het hof in de Lage Landen. De Hercules-mis is een cantus-firmuscompositie met een tenor die radicaal van de drie vrij gecomponeerde stemmen verschilt. Josquin grijpt hier terug naar een eeuwenoude techniek uit de religieuze muziek, die hij echter consequenter toepast dan ooit voorheen in het misrepertoire. Door de samensmelting van oud en nieuw ontwikkelt Josquin een schrijfwijze waarmee hij het werk probeert te onttrekken aan de perceptie van tijdelijkheid: Josquins mis overstijgt het puur historische, samen met de vorst en diens ideologie van vorstelijke macht. Pipelares stilistische keuzes in de *Fors seullement*-mis staan dicht bij die van Josquin in zijn *Missa Hercules*. Mogelijk op uitdrukkelijk verzoek van zijn broodheren realiseert hij in zijn muziek een allegorie van de keizerlijke ambities van de Habsburgers en een verheerlijking van hun familiale macht.

In tegenstelling tot de hogere stemmen van het chanson is de mis geschreven voor verschillende lage partijen, met een superius die niet hoger gaat dan a’ terwijl de bassus daalt tot C. Door het lage register klinkt de mis eerder somber, wat aansluit bij de droevige tekst van het modelchanson. Maar dit uitgesproken lage register kan ook verband houden met de functie van de mis. Volgens latere theoretici, zoals Glareanus en Vicentino, kan het lage register geïnspireerd zijn door de “gravitas” van de “inhoud” van een bepaalde compositie: in het geval van de *Fors seullement*-mis gaat het om een huldigende en dynastieke allegorie die refereert aan de verkiezing van de keizer van het Heilig Roomse Rijk. Pipelares *Missa Fors seullement* is zijn enige die doorlopend in een binair metrum is geschreven. Zij neemt ook een uitzonderlijke positie in zijn misproductie in door de heldere opbouw en het ontbreken van de polyfonie vol exuberante versieringen die typisch is voor zijn oudere composities. Zij is samengesteld uit een reeks klaar omliggende episodes – vaak duetten – met goed gemarkeerde cadensen en duidelijke inzetten van de cantus firmus in de tenor.

Matthaeus Pipelares *Missa Fors seullement* wordt uitgevoerd zoals genoteerd in het Mechels Koorboek, in een transcriptie van Paul Van Nevel. Tussen de misdelen worden werken van tijdgenoten uitgevoerd.

Naar Thomas Schmidt en Vincenzo Borgetthi (uit: *Het Mechels Koorboek*, Leuven Library of Music in Facsimile Vol. 3)

06/05

Abdij van Park, kerk
20.30 u

Concertinleiding door David Burn, Abdij van Park, kerk (19.30 u)

Huelgas Ensemble

Paul Van Nevel artistieke leiding
Helen Cassano cantus
Sabine Lutzenberger cantus
Achim Schulz tenor
Paul Bentley-Angell tenor
Matthew Vine tenor
Sebastiaan Ammerlaan bariton
Hidde Kleikamp bariton
Romain Bockler bariton
Lieven Termont bariton
Roland Faust bas
Tim Scott Whiteley bas
Joel Frederiksen bas

Huelgas Ensemble werd in 1970 opgericht door Paul Van Nevel en is uitgegroeid tot een begrip in de internationale muziekwereld. Vanuit een focus op de middeleeuwse en renaissancepolyfonie weet het ensemble steeds weer te verbluffen met zijn originele programmering, historisch geïnspireerde en vanuit de bronnen gestuurde interpretaties, een opmerkelijke vocale zuiverheid, technische virtuositeit en spontane levendigheid.

Met zijn interpretaties betracht Paul Van Nevel een accurate weergave van de tijdsgeest van het repertoire, en dat vanuit de kennis van historische uitspraak, voordracht-attitudes, tijdservaring en tempo, geïmproviseerd contrapunt enz. In 2018 verscheen zijn boek *Het landschap van de polyfonisten. De wereld van de Franco-Flamands (1400-1600)* waarin hij de hypothese naar voren schuift dat de imitatieve en melancholische stijl van deze componisten is ontstaan door de natuur van de landschappen (de stilte, de geborgenheid, de melancholie) waarin de Franco-Flamands hun kindertijd hebben doorgebracht.

www.huelgasensemble.be
www.alamire.tv

Het Mechels Koorboek en collega's van Mattheus Pipelare

Missa Fors seullement – Kyrie
Mattheus Pipelare (ca. 1450-ca. 1515)

Cum sublevasset oculos Jesus à 5
Homer Herpol (ca. 1520- voor oktober 1573)

Missa Fors seullement – Gloria
Mattheus Pipelare

Petit coeur franc à 8
Jean Larchier (fl. 1543-1555)

Missa Fors seullement – Credo
Mattheus Pipelare

Allà se me ponga el sol à 4
Juan Ponce (ca. 1476-na 1520)

Missa Fors seullement – Sanctus
Mattheus Pipelare

O malheureuse journée à 5
Nicolas Gombert (ca. 1495-ca. 1560)

Missa Fors seullement – Agnus Dei
Mattheus Pipelare

Missa Fors seullement – Kyrie

Zie Kyrie p.27

Cum sublevasset oculos Jesus

Cum sublevasset oculos Jesus
Et vidisset maximam multitudinem
Venientem ad se dixit ad Philippum:
Unde ememus panes ut manducent hi?
Hoc autem dicebat tentans eum ipse
Enim sciebat quid esset facturus.

Illi ergo homines cum vidissent
Quod fecerat signum dicebant:
Quia hic est vere Propheta
Qui venturus est in mundum.

Missa Fors seullement – Gloria

Zie Gloria p.43

Petit coeur franc

Petit coeur franc
Prends ton plaisir en esperance
Car la belle que te fait doloureux
Te veulx donner allégeance.

Missa Fors seullement – Credo

Zie Credo IV p.43

Allà se me ponga el sol

Allà se me ponga el sol
donde tengo el amor
Allà se me pusiese
do mis amores viese
Antes que me muriese
con este dolor.
Allà se me ponga...
Allà se me avallase
do mi amor topase
Antes que me finase
con este rencor.
Allà se me ponga...

Missa Fors seullement – Sanctus

Zie Sanctus p.29

O malheureuse journée

O malheureuse journée,
o pitoyable desolation,
o cruelle destinée,
o telle separation,
achève tost ton entreprise
de ton envie sur moy prinse
mais ce seroit bien à grant tort
puisqu'il en fault souffrir la mort.

Toen Jezus opkeek
en een grote menigte op Zich zag toelopen,
zei Hij tegen Filippus:
"Waar zullen wij brood voor hen kopen om te eten?"
Dit zei Hij echter om Filippus op de proef te stellen
want Hij wist al wat Hij zou doen.

De mensen die toen het mirakel gezien hebben
dat Hij had verricht, zeiden:
"Deze man is waarlijk de Profeet
op wie de wereld wacht."

Klein dapper hart,
schem vreugde in de hoop,
want de mooie vrouw die je kwelt,
wil jou gehoorzaamheid schenken.

Daar in de verte,
waar mijn liefde woont.
Laat me erheen brengen,
waar ik mijn geliefde kan zien
voordat ik sterf
gevuld met deze pijn.
Laat me daar liggen,
Waar mijn geliefde woont,
voordat ik sterf,
gevuld met deze pijn.
Daarginds waar de zon ondergaat...

O ongelukkige dag,
o deerniswekkende droefenis,
o hardvochtig lot,
o wrede scheiding,
maak snel een einde aan het verlangen
dat mij, door jou, in zijn greep heeft.
Maar dat zou niet terecht zijn,
aangezien mij daardoor de dood wacht.

Missa Fors seullement – Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de vrede.

07/05

Cappella Pratensis

Abdij van Park, kerk, 15.00 u
Concert

Maria Magdalena: een spirituele reis

Maria Magdalena: een spirituele reis

De cultus van Maria Magdalena was in volle bloei tegen het einde van de vijftiende eeuw. Haar dramatische verhaal ontstond uit de samenvoeging van drie verschillende vrouwelijke personages uit de evangelies, een combinatie die in de zesde eeuw werd geïnitieerd door paus Gregorius de Grote en doorheen de eeuwen verder werd verrijkt door enthousiaste hagiografen. Volgens de traditie was zij een berouwvolle prostituee die Jezus volgde als leerlinge en getuige was van zijn kruisiging. Ze was de eerste om de verrezen Christus te ontmoeten en het nieuws aan de apostelen te verkondigen (zij werd 'apostel van de apostelen' genoemd), trok later naar de Provence om te prediken en te bekeren, en eindigde haar leven als kluizenares. Deze meeslepende legende uit de late middeleeuwen inspireerde eeuwenlang de Rooms-Katholieke kerk. Ze vond weerklank bij geleerden en predikers, maar ook bij kunstenaars, componisten en eenvoudige gelovigen, bood hen een model om na te volgen en hun geloof te versterken.

Dit programma verhaalt hoe de feestdag van Maria Magdalena (22 juli) werd gevierd door de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap in 's-Hertogenbosch. We mogen ons gelukkig prijzen dat het muzikaal erfgoed voor dit feest bewaard is gebleven in niet minder dan twee koorboeken met polyfonie en drie gregoriaanse codices uit de collectie van de Broederschap. Een van de koorboeken is afkomstig uit het beroemde atelier van Petrus Alamire en werd waarschijnlijk in 1530 door de broederschap aangekocht. Het boek bevat de vijfstemmige *Missa de Sancta Maria Magdalena* van Nicolas Champion. Het andere koorboek bevat voornamelijk muziek voor het officie, met name voor de vespers. Het manuscript werd gekopieerd door Philippus de Spina, die jarenlang de voorzanger van de Broederschap was en ook taken vervulde als muziekkopist. Veel van de meestal anonieme werken in het boek lijken speciaal te zijn gecomponeerd voor de liturgie van de Broederschap. De gregoriaanse melodieën waaromheen de polyfonie van de mis en

de vespers is geweven, werden overal gebruikt, maar speciaal samengebracht in specifiek voor de Broederschap vervaardigde manuscripten die door haar zangers werden gebruikt.

De zeldzame missen ter ere van andere heiligen dan de Maagd Maria ontstonden meestal naar aanleiding van een bijzondere devotie van een individu of een instelling. Zo zijn er goede redenen om aan te nemen dat Nicolas Champion zijn *Missa de Sancta Maria Magdalena* specifiek componeerde voor Margaretha van Oostenrijk, die een sterke devotie koesterde voor Maria Magdalena. Champion (ca. 1475-1533) werkte van 1501 tot 1524 voor de Habsburgs-Bourgondische kapel; hij schreef deze mis waarschijnlijk tussen 1507 en 1515, toen Margaretha regentes van de Nederlanden was voor haar jonge neef Karel (die later Karel V, keizer van het Heilig Roomse Rijk, zou worden).

In de *Missa de Sancta Maria Magdalena* citeert de tenor zowel de melodie als de tekst van zeven officie-antifonen uit de liturgie voor Maria Magdalena. Dankzij deze meervoudige cantus firmus-techniek bereikt Champion een polytekstueel effect door de zinvolle combinatie van verschillende teksten en verhalen: terwijl de tenor de cantus firmi zingt – in de twee Alamire-manuscripten in rode inkt genoteerd –, zingen de andere stemmen de tekst van het misordinarium. De antifonen die Champion koos, verwijzen naar drie gebeurtenissen in het leven van Maria Magdalena: het wassen en zalven van Christus' voeten in het huis van Simon, haar getuigenis van de verreezen Christus en Christus' bezoek aan Martha en Maria, waarin Jezus Maria Magdalena prijst voor haar rustige luisteren, terwijl Martha klaagt dat ze het eten in haar eentje moet bereiden.

De mis wordt aangevuld met anonieme polyfone zettingen van vesperantifonen en het Magnificat. Deze werken komen alleen in de Bossche Koorboeken voor. Waarschijnlijk waren ze het werk van lokale musici die duidelijk niet moesten onderdoen voor de meest talentvolle componisten van die tijd. Het programma wordt vervolledigd door gregoriaans dat ook de tekenen van een lokale traditie of 'dialect' draagt; zoals gebruikelijk

in die tijd voegen de zangers van Cappella Pratensis geïmproviseerde stemmen toe. Zo biedt het ensemble een overzicht van hoe de Broederschap Maria Magdalena's naamdag in de late middeleeuwen vierde. Het programma illustreert eens te meer de rijke muziektraditie van de Zuidelijke Nederlanden in de hoogrenaissance.

Peter de Laurentiis en Jennifer Bloxam, Senior Fellow
Alamire Foundation

07/05

Abdij van Park,
kerk, 15.00 u

Cappella Pratensis

Stratton Bull superius
Tim Braithwaite superius
Andrew Hallock superius
Lior Leibovici contratenor
Korneel Van Neste contratenor
Peter de Laurentiis tenor
Pieter De Moor tenor
Marc Busnel bassus
Jonty Coy bassus
Grantley McDonald bassus
Bram Trouwborst bassus
Stratton Bull artistieke leiding

Het vocale ensemble Cappella Pratensis is bij uitstek dé specialist in de polyfone meesterwerken uit de vijftiende en zestiende eeuw, in het bijzonder uit de Lage Landen. Staand rond een centrale muziekstandaard of projectiescherm zingt het ensemble uit facsimile-uitgaven van originele koorboeken, dus rechtstreeks uit de bron. Concerten worden grondig voorbereid en wetenschappelijk onderbouwd. Daarbij werkt Cappella Pratensis als ensemble in residentie nauw samen met de Alamire Foundation, het Internationaal centrum voor de studie van Muziek in de Lage Landen. In contrast met deze traditionele producties werkt Cappella Pratensis regelmatig samen met verrassende partners zoals dansgezelschappen, jazzmusici en theatermakers. Tot eind 2024 pakt Cappella Pratensis uit met het vijfjarenproject 'De Bossche Koorboeken', waarin het ensemble de schitterende koorboekencollectie van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap in 's- Hertogenbosch na eeuwen weer tot klinken brengt.

www.cappellapratensis.nl
www.alamire.tv

Maria Magdalena: een spirituele reis

Introitus: Gaudeamus omnes
gregoriaans

Missa de Sancta Maria Magdalena – Kyrie, Gloria
Nicolas Champion (ca. 1475-1533)

Sequentia: Laus tibi Christe
gregoriaans / Gottschalk van Aken (fl. 1071-1098)

Prefatio
gregoriaans

Missa de Sancta Maria Magdalena – Sanctus
Nicolas Champion

O salutaris hostia
Pierre de la Rue (ca. 1452-1518)

Pater noster
gregoriaans

Missa de Sancta Maria Magdalena – Agnus Dei
Nicolas Champion

Communio: Diffusa est gratia
gregoriaans

Invitatorium: Deus in adiutorium
gregoriaans

Antifoon: Quando Martha satagebat
gregoriaans / anoniem

Antifoon: Fidelis sermo – Magnificat
gregoriaans / anoniem

Introitus: Gaudeamus omnes

Gaudeamus omnes in Domino
diem festum celebrantes
in honore Marie Magdalene
de cuius solemnitate gaudent angeli
et collaudant Filium Dei

Missa de Sancta Maria Magdalena – Kyrie

Kyrie eleison.
Tenor: Maria ergo unxit pedes Iesu
Christe eleison.
Tenor: et extersit capillis suis,
Kyrie eleison.
Tenor: et domus impleta est odore unguenti.
Alleluia.

Missa de Sancta Maria Magdalena – Gloria

Gloria in excelsis Deo,
et in terra pax hominibus bone voluntatis.
Laudamus te. Benedicimus te.
Adoramus te. Glorificamus te.
Gratias agimus tibi,
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, rex celestis,
Deus Pater omnipotens,
Domine, Fili Unigenite Iesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris.
Tenor: Maria ergo unxit pedes Iesu
et extersit capillis suis.

Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis;
qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus
tu solus Dominus
tu solus altissimus
Iesu Christe.
Cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris. Amen.
Tenor: et domus impleta est odore unguenti.
[Johannes 12:3]

Sequentia: Laus tibi Christe

Laus tibi Christe qui es creator
Et redemptor idem et salvator.

Celi terre maris angelorum et hominum,
Quem solum Deum confitemur et Dominum.

Qui peccatores venisti ut salvos faceres
Sine peccato peccati assumens formulam.

Quorum de grege ut Chananaeam Mariam
visitasti Magdalenam,
Eadem mensa verbi divini illam micis tac
refovet [hanc refovens] poculis.

Laten wij allen ons verheugen voor de Heer,
nu wij het feest vieren
ter ere van Maria Magdalena,
over wiens offer de engelen zich verblijden,
en er de Zoon van God om loven.

Heer, ontferm U over ons.
Tenor: Maria zalfde daarom Jezus' voeten
Christus ontferm U over ons.
Tenor: en veegde ze schoon met haar haren,
Heer, ontferm U over ons.
Tenor: en het huis was gevuld met de geur van zalf.
Halleluja.

Eer aan God in den hoge.
En vrede op aarde aan de mensen van goede wil.
Wij loven U. Wij prijzen U.
Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U.
Wij zeggen U dank
voor Uw grote heerlijkheid.
Heer God, hemelse Koning,
God, almachtige Vader.
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus.
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader.
Tenor: Maria zalfde daarom de voeten van
Jezus en veegde ze af met haar haar.

Gij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm U over ons,
Want Gij alleen zijt heilig.
Gij alleen de Heer.
Gij alleen de Allerhoogste,
Jezus Christus.
Met de Heilige Geest,
in de heerlijkheid van God de Vader. Amen.
Tenor: en het huis was gevuld met de geur van zalf.

Lof zij U, o Christus, schepper,
verlosser en redder.

Van hemel, aarde en zee, van engelen en de mensheid,
die wij belijden als enige God en Heer.

U die kwam om zondaars te redden,
de gedaante aannam van een zondaar, hoewel zonder zonde.

Toen U enkelen van de kudde zondaars bezocht,
zoals de Kanaänitische vrouw, Maria Magdalena,
die U met Uw goddelijk Woord aan diezelfde tafel deed herleven
met een beker en kruimels brood.

In domo Symonis leprosi
conviviis accubans typicis,
Murmurat Phariseus
ubi plorat femina criminis conscia.

Peccator contemnit compeccantem
peccati nesciens, paenitentem exaudis,
emendas foedam adamas ut pulchram facias.

Pedes amplectitur dominicos
lacrimis lavat tergit crinibus,
lavanda tergenda
unguento unxit osculis circuit.

Hec sunt convivia que tibi placent,
o Patris sapientia,
Natus ex virgine qui non dedignaris
tangi de peccatrice.

A Phariseo es invitatus
Marie ferculis satiates;
Multum dimittis multum amanti
nec crimen postea repetenti.

Demoniis eam septem mundans
fseptiformis Spiritus† [septiformi Spiritu],
Ex mortuis te surgentem
das cunctis videre priorem.

Hanc Christe proslitam signas ecclesiam
quam ad filiorum mensam
vocas alienigenam,
Quam inter convivia legis
et gratie spernit Pharisaeus
fastus lepra vexat heretica.

Qualis sit tu scis,
tangit te quia peccatrix
quia venie optatrix.
Quidnam haberet egra
si non accepisset,
si non medicus adesset?

Rex regum dives in omnes
nos salva peccatorum tergens cuncta crimina,
sanctorum spes et gloria.
Amen.

Prefatio

Per omnia secula seculorum.
Amen.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.
V. Sursum corda.
R. Habemus ad Dominum.
V. Gratias agamus Domino Deo nostro.
R. Dignum et iustum est.

Terwijl U aanlag bij een betekenisvolle maaltijd
in het huis van Simon de melaatse,
mompelde de Farizeeër
dat een vrouw schuldbeust haar zonden beweeende.

De zondaar veracht zijn medezondaar,
onbewust van zijn eigen zonde, maar U luistert naar de boetvaardige,
U herstelt en hebt lief opdat het lelijke weer mooi zou worden.

Ze omhelst de voeten van haar Heer,
wast ze met tranen en droogt ze met haar haar,
zalft ze met zalf,
en bedekt ze met kusjes.

Dat zijn de feestmalen die U verrukken,
o wijze Vader,
geboren uit een maagd, maar toch verachtte U het niet
dat een zondige vrouw u heeft aangeraakt.

U bent uitgenodigd door de Farizeeër,
U bent verzadigd door gerechten van Maria;
U vergeeft haar veel, zij die veel van U houdt,
en nooit meer terugkeert naar haar zondig leven.

U reinigt haar van zeven demonen
door uw zeventvoudige Geest,
U maakt dat zij als eerste van alle stervelingen U
mag zien bij uw opstanding.

Christus, U wijst deze onbekende vrouw aan als Uw kerk,
U hebt haar uitgenodigd voor een maaltijd met Uw kinderen,
hoewel ze een vreemdelinge was,
en ondanks de verachting
van de scrupuleuze Farizeeër,
gekweld als hij is vanwege de ongelovige ketterij.

Je weet toch wat voor soort vrouw ze is,
ze raakt je aan omdat ze een zondares is,
die genade verlangt.
Wat zou er van haar geworden zijn
als ze niet was ontvangen,
als U, de genezer, niet aanwezig was geweest?

Koning der koningen, kostbaar voor allen,
red ons door alle schuld van onze zonden uit te wissen,
hoop en glorie van de heiligen!
Amen.

Tot in de eeuwen der eeuwen.

Amen.
V. De Heer zij met u.
R. En met uw geest.
V. Verheft uw hart.
R. Wij zijn met ons hart bij de Heer.
V. Brengen wij dank aan de Heer onze God.
R. Hij is onze dankbaarheid waardig.

Vere dignum et iustum est, equum et salutare, nos te, Pater omnipotens, cuius non minor est misericordia quam potestas, in omnibus predicare per Christum Dominum nostrum. Qui in hortu manifestus apparuit Marie Magdalene, quippe que eum dilexerat viventem, in cruce viderat morientem, quieserat in sepulcro iacentem, ac prima adoraverat a mortuis resurgentem, et eam apostolatus officio coram apostolis honoravit ut bonum nove vite nuntium ad mundi fines perveniret. Unde et nos, Domine, cum Angelis et Sanctis universis tibi confitemur, in exultatione dicentes:

Missa de Sancta Maria Magdalena – Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth.

Tenor: Surgens Iesus mane prima sabbati apparuit primo Mariae Magdalena de qua eiecerat septem demonia, alleluia. Pleni sunt celi et terra gloria tua.

O salutaris hostia

O salutaris hostia, que celi pandis ostium: bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium. Benedictus qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.

Tenor: Venit Maria nuntians discipulis: quia vidi Dominum, alleluia.

Pater noster

Per omnia secula seculorum. Amen.
Oremus. Preceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati, audemus dicere:
Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum.
Adveniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra.
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.
Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

Missa de Sancta Maria Magdalena – Agnus Dei

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Tenor: Dum flerem ad monumentum vidi Dominum meum. Alleluia.

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Tenor: Optimam partem elegit sibi Maria, que non auferetur ab eain eternum. Alleluia.

Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Het is waarlijk juist en rechtvaardig, onze plicht en onze redding, om U te verheerlijken in alles, almachtige Vader, wiens barmhartigheid niet minder is dan Uw kracht, door Christus onze Heer.

Hij verscheen in de tuin en openbaarde zich aan Maria Magdalena, die in leven van Hem hield, getuige was van Zijn sterven aan het kruis, Hem opzocht terwijl Hij zijn graf lag, en de eerste was die Hem aanbad, pas opgestaan uit de dood. Hij eerde haar met de benoeming tot apostel voor de apostelen, zodat het goede nieuws van het nieuw leven de uiteinden van de aarde zou kunnen bereiken. En daarom, Heer, met alle engelen en heiligen, danken ook wij U, wanneer wij in uitbundigheid juichen:

Heilig, heilig, heilig,
de Heer, de God der hemelse machten!

Tenor: En toen Jezus opgestaan was, 's morgens vroeg op de eerste dag van de week, verscheen Hij eerst aan Maria Magdalena, uit wie Hij zeven demonen uitgedreven had. Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.

O heilzaam offer dat de hemelpoort opent: omdat de strijd met de vijand benauwt, geef kracht en bied ons hulp. Gezegend Hij die komt in de Naam des Heren. Hosanna in den hoge.

Tenor: Maria Magdalena kwam en berichtte de discipelen: ik heb de Heer gezien, alleluia.

Hier en nu en tot in eeuwigheid. Amen.
Laat ons bidden tot God, onze Vader, met de woorden die Jezus ons gegeven heeft:
Onze vader, die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd,
Uw rijk kome,
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren, en leid ons niet in bekoring, maar verlos ons van het kwade. Amen.

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Tenor: Toen ik treurde bij zijn graf zag ik Hem, mijn Meester.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Tenor: Maria heeft het goede deel uitgekozen, hetwelk van haar niet zal weggenomen worden.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de vrede.

Communio: Diffusa est gratia

Diffusa est gratia in labiis tuis:
propterea benedixit te Deus in eternum.

Invitorium: Deus in adiutorium

Deus in adiutorium meum intende:
Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri et Filio:
et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio et nunc et semper:
et in secula seculorum. Amen. Alleluia.

Antifoon: Quando Martha satagebat

Quando Martha satagebat
circa ministerium,
soror eius audiebat
divinum eloquium,
corporali praeferbat
spiritalis pabulum.

Antifoon: Fidelis sermo – Magnificat

Fidelis sermo et omni acceptione dignus:
quia Christus Jesus venit in hunc mundum
peccatores salvos facere et qui nasci
dignatus est de Maria Virgine tangi non
dedignatus est a Maria peccatrice.
Hec est illa Maria cui dimissa sunt peccata
multa quia dilexit multum.
Hec est illa Maria que resurgentem a
mortuis prima omnium videre meruit
dominum nostrum Jesum Christum, quem
pro nostris reatibus oret quesumus in eternum.

Magnificat anima mea Dominum,
Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
Quia respexit humilitatem ancille sue,
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.
Quia fecit mihi magna qui potens est,
et sanctum nomen eius.
Et misericordia eius a progenie in progenies
timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede,
et exaltavit humiles.
Esurientes implevit bonis,
et divites dimisit inanes.
Suscepit Israel puerum suum,
recordatus misericordiae sue.
Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in secula.
Gloria Patri et Filio,
et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio et nunc et semper,
et in secula seculorum. Amen.

Genade stroomt van je lippen:
want God heeft je voor altijd gezegend.

God, kom mij te hulp;
Heer haast U mij te helpen.
Eer aan de Vader en de Zoon
en de Heilige Geest.
Zoals het was in het begin, en nu en altijd
en in de eeuwen der eeuwen. Amen. Halleluja.

Terwijl Martha bezig was
met haar taken,
luisterde haar zus
naar het goddelijke woord,
de voorkeur gevend aan voedsel voor de geest
boven spijs voor het lichaam.

Dit is een betrouwbaar verhaal en volledig geloofwaardig: dat Jezus Christus in deze wereld kwam om zondaars te redden, en dat Hij die zich heeft verwaardigd uit de Maagd Maria geboren te zijn, het niet verachtte om aangeraakt te worden door Maria de zondares. Het is die Maria aan wie vele zonden zijn vergeven, omdat ze heel erg liefhad. Het is die Maria die waardig werd bevonden om als eerste onze Heer Jezus Christus te mogen zien die was opgestaan uit de doden. We smeken Haar dat ze eeuwig tot hem zal bidden voor onze zonden.

Groot maakt mijn ziel de Heer,
en mijn geest heeft zich verheugd om God mijn Redder.
Want Hij aanschouwde de nederigheid van zijn dienaar:
ja zie, van nu af aan spreken
alle geslachten mij zalig.
Want Hij die machtig is heeft grote dingen aan mij gedaan,
en heilig is Zijn naam.
Zijn barmhartigheid is van nageslacht tot nageslacht,
voor hen die Hem vrezen.

Hij heeft de kracht van Zijn arm getoond, en de hoogmoedigen uiteengejaagd, trouw aan de gezindheid van Zijn hart. Hij stootte machtigen van hun troon, en nederigen heeft Hij verheven. Hongerigen heeft Hij met gaven vervuld, en rijken heeft Hij met lege handen weggezonden. Hij is Israël zijn dienaar te hulp geschoten, zijn kinderen met barmhartigheid indachtig. Zoals het aan onze voorvaderen verteld is, aan Abraham en zijn nageslacht in eeuwigheid. Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Zoals het was in het begin, en nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Partners

Alamire Foundation

De Alamire Foundation, Internationaal Centrum voor de Studie van Muziek in de Lage Landen, werd in 1991 opgericht als een samenwerkingsverband tussen KU Leuven (Onderzoeksgroep Musicologie) en Musica, Impulscentrum. De organisatie stelt zich tot doel hoogkwalitatief onderzoek naar het muziekleven in de Lage Landen tot ca. 1800 te voeren, te stimuleren en te coördineren. Daarnaast is er aandacht voor de lokalisatie, inventarisatie en conservatie van het muzikaal patrimonium in Vlaanderen en voor de ontsluiting van dit vaak onbekend erfgoed voor een zo breed mogelijk publiek. Vandaag is de Alamire Foundation dankzij het Alamire Digital Lab, het Alamire Sound Lab en zijn expertisecentra – het Huis van de Polyfonie, de Library of Voices en het Alamire Study Centre – meer dan ooit een dynamisch *centre of excellence* met internationale uitstraling.

www.alamirefoundation.org
tel. 016 32 87 50

30CC

30CC – het cultuurcentrum van Leuven – is een vlag die vele ladingen dekt: van concerten over dans en literatuur tot theater. Ook op vlak van locaties is diversiteit troef: 30CC plant voorstellingen in de Schouwburg, de Minnepoort, het Wagehuys, de Romaanse Poort, de Predikherenkerk en andere schitterende plaatsen in de Leuvense binnenstad. Dit huis programmeert voor iedereen en gaat de uitdaging aan om Leuven ook op cultureel vlak te laten bruisen. Naast een grote kijkdoos wil 30CC ook een laboratorium zijn waar gewerkt wordt aan ideeën voor morgen: een creatieve vrijstaat waarin artiesten kunnen excelleren.

30CC.be
tel. 016 27 40 00

Abdij van Park

De Abdij van Park is een 42 hectare grote, groene oase aan de stadsrand van Leuven en een van de best bewaarde kloostercomplexen met alle elementen van een abdij uit het ancien régime. Om dit unieke, historische geheel niet verloren te laten gaan, sloot de norbertijnen-gemeenschap in 2003 een erfpachtovereenkomst af met de stad Leuven. De site werd opgedeeld in zones met aangepaste herbesteding. Zo werden de voormalige Mariapoort en Norbertuspoort gerestaureerd en als het Huis van de Polyfonie en de Library of Voices in gebruik genomen door de Alamire Foundation. In 2020 is daar het Gastenkwartier aan toegevoegd. Andere blikvangers zijn de abdijkerk, het Wagenhuis (Kerk in Nood) en PARCUM, Dialoogmuseum voor religie, kunst en cultuur. Voor het beheer van de abdij richtte de Stad Leuven in 2017 de bvba Erfgoedsite Abdij van Park op, een dochterfiliaal van het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsontwikkeling Leuven. Het geheel van de abdij wordt thans door de Stad Leuven gerestaureerd, met belangrijke steun van de Vlaamse overheid.

visitleuven.be/abdijvanpark
tel. 016 27 44 80

Praktische informatie

Tickets

30CC / Ticketbalie, Rijschoolstraat 4-3000 Leuven
Tickettelefoon: 016 27 40 00
Ticketbalie en tickettelefoon zijn bereikbaar van woensdag tot en met zaterdag van 12u tot 17u.
Online via www.30CC.be
Concertbalie: 45 minuten voor aanvang van de voorstelling kunnen op de concertlocatie tickets worden aangekocht.

Meer info over Passie van de Stemmen

www.alamirefoundation.org
contact@alamirefoundation.org
Telefoon: 016 32 87 50

www.30CC.be
info@30CC.be
Telefoon: 016 27 42 40

Uw steun

Steun aan het **Leuven Chansonnier Fonds** en schenkingen zijn welkom op het rekeningnummer van de Koning Boude-wijnstichting:

IBAN BE10 0000 0000 0404
BIC BPOTBEB1 (BPost bank)
Koloniënstraat (P28), 1000 Brussel
Structurele mededeling: 181/1140/00240
Giften vanaf €40 zijn fiscaal aftrekbaar.

samenstelling en redactie

Bart Demuyt
Annick Dumalin
Pieter Mannaerts
Jo Santy
Lieve Depuydt
Aletheia Vanackere

eindredactie

Bart Demuyt
Pieter Mannaerts
Jo Santy
Aletheia Vanackere

curator

Bart Demuyt

medewerkers

Stratton Bull
David Burn
Stef Coninx
Antonio Chemotti
Bart Demuyt
Annick Dumalin
Ann Kelders
Rudi Knoops
Paul Kolb
André Kockaerts
Pieter Mannaerts
Roeland Pancken
Robrecht Penders
Jo Santy
Anouk Stulens
Aletheia Vanackere
Michael Vandebroek
Stefan Van Lani
Elize Van Opstal
Guy Vermeylen
An Verbeeck
Technische ploeg 30CC

vertalingen

Stratton Bull
Walter Geerts
Brigitte Hermans
Paul Kolb
Jo Santy
Linguapolis
ICTL

met dank aan

AMUZ (Festival van Vlaanderen Antwerpen)
Kerkfabriek Sint-Pieterskerk
Kerkfabriek Sint-Michielskerk
Kerkfabriek Sint-Jan-Evangelistkerk Abdij van Park
Paters norbertijnen

beeld cover

B-MEa-ms-ss [Mechels Koorboek], fol.3v, detail
© Mechels Stadsarchief, Alamire
Digital Lab

druk

Drukkerij Lamine, Herent

verantwoordelijke uitgever

Bart Demuyt
Abdij van Park 1, 3001 Leuven
wettelijk depotnummer: D/2023/12.118/1

Een initiatief van

Met dank aan onze mecenassen, subsidiënten en partners

